

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Őszinteségvizsgálat a büntetőeljáráásban
a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény tükrében

Szerző:

dr. Gurzó Mihály

Méhkerék, 2018. július 31.

Bevezetés

A büntetőeljárás egyik legfontosabb feladata az ítélezés alapjául szolgáló tényállás felderítése és megállapítása. Ennek egy jogállami eljárás csak akkor tesz eleget - akkor érvényesül az „igazság” -, ha a megállapított tényállás megfelel a valóságnak. Az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában „jogállami követelményként” jelölte meg az „anyagi igazságosságot”.

Az igazság keresés a büntetőeljárás során a vallomás ellenőrzésében is megnyilvánul, mivel az igazság megtalálásához bizonyítékokra van szükség és a rendelkezésre álló bizonyítékokból ki kell tudni zárni a hamis vallomást. A hamis vallomás kirekesztése során valósul meg az őszinteség vizsgálata a büntetőeljárásban, amiben kiemelkedő szerepe van a vallomásellenőrző műszereknek.

Elek Balázs szerint „a vallomás mérlegelésénél a bíróság végigköveti és ellenőrzi a büntetőjogilag releváns jelenségről eredetileg szerzett tudomás keletkezésének, megőrzésének és közlésének pszichikai folyamatát és az eljárás egyéb adatainak segítségével kiküszöböli a vallomás kialakulását befolyásoló azon tényezőket, amelyek nem az eredeti tudásszerzés, hanem egyéb körülmények folytán hatnak.”¹

Az ítélezés során folyamatosan vizsgálni kell a terhelt és a tanúk őszinteségét.

Tanulmányomban az alábbi kérdések megválaszolására törekszem:

- a poligráfós vizsgálatnak helye van-e a magyar kriminalisztikai gyakorlatban;
- a poligráfós vizsgálat hazai szabályozása elősegíti-e a büntetőeljárás hatékonyságát;
- a poligráfós vizsgálaton kívüli egyéb vallomás ellenőrző műszerek elősegíti-e a büntetőeljárás hatékonyságát.

---

¹ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008. 14. o.

I. Vallomás műszeres ellenőrzése

A terhelt vagy a tanú vallomása hozzásegíti a bíróságot eljutni az anyagi igazsághoz, ezért szükséges a vallomások őszinteségének a vizsgálata. A legelterjedtebb műszeres vallomásellenőrzési módszer a poligráf, de ezen kívül Magyarországon használják még a komputeres grafometriás vizsgálatot és a rétegzett hangelemző vizsgálatot, valamint a hőkamerás vizsgálatot is.

A poligráf görög eredetű szó, „többféle írást” jelent. Az elnevezés is arra utal, hogy a készülék olyan sokcsatornás műszer, amely egy időben több, az emberi szervezetben végbemenő fiziológiai változást mér.²

A poligráf műszernek minimum három biológiai paraméter mérésére alkalmas egységgel kell, hogy rendelkezzen. Ilyen biológiai paraméter lehet:

- a.) pneumograph (légzésváltozást mérő egység, ami a mellkasfal kitérései, valamint a ki- és belélegzett levegő áramlási sajátosságait méri), vagy
- b.) sphymograph (vérnyomásváltozást mérő egység, ami a felkarra felhelyezett vérnyomásmérő mandzsetta segítségével mér), vagy
- c.) GBR (bőr elektromos ellenállását vagy vezetőképességét mérő egység az ujjakra vagy a tenyérre helyezett elektródákkal mér).

A fentiekén felül léteznek olyan poligráfos műszerek is, amelyek más biológiai paramétert mérnek, mint például az egyes végtagokon átáramló vérmennyiséget -pletismogram- regisztrálják az ujjakra kapcsolt fotóérzékelőkkel vagy a vizsgált személy mozgás-aktivitását detektálják, a vizsgálati szék lábai alá, karfájára, vagy a párnájára helyezett érzékelőkkel.

A poligráf alkalmazása azon az elven alapszik, hogy a vizsgálat alanyában a lelepleződéstől való félelem kiváltja a műszer által észlelt reakciót, testi változást. A műszer önmagában nem alkalmas

---

2 American Polygraph Association: What is a Polygraph <http://www.polygraph.org/section/resources/frequently-asked-questions> (letöltés ideje: 2017. szeptember 20.)

arra, hogy mérje a vizsgált személy válaszainak őszinteségét. A vizsgált személy válaszainak őszinteségét szaktanácsadó állapítja meg a poligráf által rögzített reakciókból és testi változásokból.

II. A poligráf alkalmazásának modelljei

A világban a poligráf alkalmazására öt modell alakult ki:

- 1.) Vannak olyan országok, mint például Hollandia, amely nem alkalmazza a poligráfot, mert annak megbízhatóságát alacsonynak tartják.
- 2.) Más országok köztük Belgium, Románia, Oroszország és Szlovákia is szakmai háttérvizsgálatként tekintenek a poligráfra, és nem rendelkeznek róla jogszabályban. Ezekben az országokban nem nyilvános utasítások vagy krimináltaktikai ajánlások rendelkeznek a poligráfos vizsgálat szabályairól.
- 3.) Egyes országokban, mint például Horvátország, Lengyelország vagy Magyarország egyéb jogszabályi keretekben -mint például a büntetőeljárás kódexben- szabályozzák a poligráfos vizsgálatot.
- 4.) Vannak önálló poligráfos jogszabályt alkotó országok, ilyen ország Litvánia.
- 5.) Egyes országok vegyes modellűek, több modell ismérveivel jellemezhetőek. Németország az első és a második modellbe is beletartozik.

III. A poligráf hazai szabályozása a büntetőügyekben

Hazánkban az 1980-as évek elején kezdték el alkalmazni a poligráfot a büntetőügyekben, de ekkor még nem voltak meg a jogszabályi hátterek a poligráfos vizsgálatához. A vizsgálatot kérelemre

végezte el a hatóság, aminek az eredményéről véleményt írt és azt a nyomozati anyagban helyezték el, ezért a poligráfós vizsgálat eredménye alkalmas volt arra, hogy befolyásolja a nyomozást.

A bűnügyek rendőrségi nyomozásáról szóló 40/1987. számú BM utasítás (továbbiakban: NYUT), amely a bizonyítási eszközök között sorolta fel a poligráfós vizsgálatot. A NYUT 188. pontja szerint: „A megyei bíróságok hatáskörébe tartozó, elsősorban élet elleni bűncselekmények nyomozása során a bűncselekmények felderítése érdekében az érintett személy (a gyanúsított, esetleg sértett, a tanú) előzetes, írásban foglalt beleegyezése esetén műszeres (poligráfós) vizsgálatot lehet elrendelni. A vizsgálat elrendelésére a nyomozó hatóság vezetője jogosult. A vizsgálatot a BM Központi Pszichológiai Laboratórium végzi. A vizsgálat elvégzéséhez szükséges előfeltételek meglétét elsősorban a kirendelő hatóság köteles vizsgálni és biztosítani. Nem vizsgálható a kóros elmeállapotú, az ittas vagy bódult, továbbá súlyos keringési vagy légzőszervi megbetegedésben szenvedő személy. A műszeres (poligráfós) vizsgálat eredményét az ügy iratai között kell elhelyezni.”³.

A NYUT volt az első olyan magyar jogszabály amely rendelkezést tartalmazott a poligráfról, másrészt műszeres vizsgálatról tesz említést, amivel nem zárja ki azt, hogy más műszeres vizsgálatot is alkalmazzon a hatóság. A NYUT-nak a poligráfra vonatkozó szabályai azért voltak aggályosak, mert a poligráfós vizsgálat eredményét, mint bizonyítási eszközt egy utasítás emelte be a büntetőeljárásba és nem a büntetőeljárás kódex. A szabályozásbeli problémát a belügyminiszter 15/1990. számú utasítással úgy orvosolta, hogy a poligráfós vizsgálat szabályozásáról szóló részt hatályon kívül helyezte.

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) 41.§ alapján „A rendőrség a büntetőeljárásban vagy a körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul, illetve gyermekkorú vagy fiatalkorú esetén törvényes képviselőjének írásos hozzájárulásával, műszeres (poligráfós) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti. Fiatalkorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfós) vizsgálatot alkalmazni nem lehet.”⁴.

---

3 A bűnügyek rendőrségi nyomozásáról szóló 40/1987. számú BM utasítás 188. pontja.

4 A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 41. §.

A Rtv. a büntetőeljárásról és a körözéssel kapcsolatosan rendelkezik a poligráfós vizsgálatról. Ugyanúgy, mint korábban a NYUT, az Rtv. is írásos hozzájáruláshoz köti a vizsgálat elvégzését, és nem csupán a gyanúsítottot teszi lehetővé a poligráfós vizsgálatot. A rendőrség a büntetőeljárásban vagy körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul, illetve gyermekkorú vagy fiatalkorú esetében törvényes képviselőjének írásos hozzájárulásával, műszeres (poligráfós) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti. Fiatalkorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfós) vizsgálatot alkalmazni nem lehet.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) a poligráfós vizsgálatokkal kapcsolatban az alábbi rendelkezéseket tartalmazta. A Be. 180.§ (2) bekezdése szerint „A gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.”⁵. A Be.182. § (2) bekezdése alapján „Szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.”⁶. Be. 453.§ (3) bekezdése előírja, hogy „ A fiatalkorú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.”⁷.

A belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet (továbbiakban: NYOR) részletes szabályokat ír elő a poligráfós vizsgálatra:

„127.§ A nyomozás elősegítése érdekében a nyomozó szerv elrendelheti - a Be. 453. §-a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - a gyanúsított poligráfós vizsgálatát.

128.§ A gyanúsított saját maga, illetőleg a bűncselekmény más gyanúsítottjának; a védő az általa védett gyanúsítottjának, illetőleg a bűncselekmény más gyanúsítottjának a poligráfós vizsgálatát indítványozhatja. Az indítványról a nyomozó szerv dönt.

---

5 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 180.§ (2) bekezdés.

6 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 182.§ (2) bekezdés.

7 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 453.§ (3) bekezdés.

129.§ (1) A poligráfós vizsgálatra a gyanúsított írásos beleegyező nyilatkozata esetén kerülhet sor. A beleegyező nyilatkozatot a nyomozó szerv eljáró tagja foglalja írásba, azt a nyomozás iratai között kell elhelyezni.

,(2) A beleegyező nyilatkozatnak tartalmaznia kell:

a) az eljáró nyomozó szerv megnevezését, az ügy számát és tárgyát,

b) a gyanúsított nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét,

c) a gyanúsított arra vonatkozó kifejezett nyilatkozatát, hogy a poligráfós vizsgálatnak aláveti magát, továbbá hogy tudatában van annak, hogy beleegyezését az eljárás bármely szakaszában, hátrányos következmények nélkül visszavonhatja.

130.§ A szaktanácsadó a poligráfós vizsgálat megkezdése előtt - a vizsgálati metodika által megengedett mértékig - tájékoztatja a gyanúsítottat a vizsgálat lényegéről és menetéről.

131.§ (1) A vizsgálati helyiségben azon kívül, akinek jelenlétét a törvény megengedi, a szaktanácsadó és a vizsgálat lefolytatásához szükséges technikai személyzet lehet jelen.

(2) Ha a gyanúsított nem magyar anyanyelvű, tolmácsot kell kirendelni és a vizsgálatot -tolmács alkalmazásával- a gyanúsított anyanyelvén, illetve az általa megjelölt nyelven kell lefolytatni.

132.§ A szaktanácsadó a poligráfós vizsgálatról jegyzőkönyvet vezet. A jegyzőkönyvnek az érintett személyre vonatkozó első része tartalmazza a vizsgálatra való felkészítés során tisztázandó adatokat. A jegyzőkönyv első részét lezáró nyilatkozat aláírásával az érintett személy elismeri, hogy a vizsgálat lényegét és menetét, valamint a jegyzőkönyv tartalmát - beleértve a vizsgálat alá kerülő témaköröket és kérdéseket is - megismerte, és a vizsgálaton való részvételre vonatkozó beleegyezését fenntartja, továbbá hozzájárul a jegyzőkönyvben szereplő egészségügyi adatainak kezeléséhez.”⁸.

NYOR szabályozza azt is, hogy a gyanúsított a saját maga, valamint a bűncselekmény más gyanúsítottjának a poligráfós vizsgálatát indítványozhatja, a védő pedig az általa védett gyanúsítottját, illetve a bűncselekmény más gyanúsítottját. A poligráf hivatalból is alkalmazható, ezért az indítványtételi jog csupán arra ad lehetőséget, hogy a gyanúsított és a védője kérje a

---

8 A belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet 127.§ - 132.§.

poligráfós vizsgálat elvégzését, ha a nyomozó hatóság korábban nem rendelte azt el. A hivatalból alkalmazott poligráfós vizsgálat nem kötelező a gyanúsított számára, mivel a Be. és a NYOR is megköveteli az írásos beleegyezését.

A fentiek alapján a magyar jogalkotó az önálló poligráftörvény helyett azt az utat választotta, hogy több jogszabályban fogalmazott meg olyan rendelkezéseket, amelyek közvetlenül vagy közvetve, de érintik a poligráf (és esetlegesen más vallomásellenőrzési műszerek) alkalmazását.

IV. A poligráf és a büntetőeljárás alapelvei

IV/1. Az ártatlanság véelme

A poligráfós vizsgálat és más hazugságvizsgálati műszer alkalmazása nem ütközik az ártatlanság véelmének alapelvébe, mivel a vizsgálandó személy beleegyezése nélkül nem kerülhet sor a vizsgálatra. Az ártatlanság véelme akkor sérülne, ha a gyanúsítottat kötelezni lehetne a vizsgálatra, mert ebben az esetben feltételezhető lenne, hogy a hatóság véelmezi a vizsgálatra kötelezett személy bűnösséget.

IV.2. Az önvádra kötelezés tilalma

A Be. 8.§-a alapján *„Senki sem kötelezhető arra, hogy önmagát terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson.”* Tekintettel arra, hogy a hallgatás joga megilleti a terheltet, ezért nem lehet arra kényszeríteni, hogy alávesse magát a poligráfós vizsgálatnak.

„A jelenlegi szabályozás mellett úgy vélem viszont, hogy a törvényi szabály kijátszása történik” – írja Elek Balázs –, amikor a *„terheltet kötelezik arra, hogy vesse magát alá a szakértői vizsgálatnak a Be. 106.§ (1) bekezdés második mondata alapján, majd a terhelttől a szakértő megkérdezi, hogy a vád tárgyává tett (vagy a megalapozott gyanú alapját képező) cselekmény hogyan is történt.”*⁹ *„A terhelt nem feltétlenül láthatja, hogy a vallomásmegtagadási jog érvényesül akkor is, amikor*

---

⁹ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008. 166. o.

magát a szakértői vizsgálatnak kötelezően alá kell vetnie. A pszichológus szakértő előtt a kérdéses bűncselekményről tett nyilatkozata közvetlenül nem használható fel, azonban a szakértőnek az ezen nyilatkozat alapján adott véleménye már igen. A pszichológus szakértő sokszor a vallomás hiteltérdeplőségéről, élményszerűségéről ad véleményt, így egyértelmű a logikai törés.”¹⁰

A fenti aggály a terhelt poligráfos ellenőrzésénél nem merülhet fel, tekintettel arra, hogy csak írásos beleegyezésével végezhető el rajta a poligráfos vizsgálat, ezért a terhelt nem kényszeríthető a poligráfos műszeres vizsgálatra. Továbbá a poligráfos vizsgálatot nem szakértő végzi hanem szaktanácsadó, így az nem tekinthető szakértői vizsgálatnak.

IV.3. A védelem joga

A Be. jogi szabályozás alapján a védő nem lehet jelen a poligráfos vizsgálaton, mivel a Be. nem nevesíti azt azon bizonyítási eljárások között, amelynél lehetővé teszi a védői jelenlétet a nyomozás során. Azzal, hogy a védő nem lehet jelen a vizsgálaton, nincs lehetősége észrevételt, javaslatot tenni, valamint a gyanúsítottal konzultálni a kérdésekkel kapcsolatban. Az is kedvezőtlen a védő számára, hogy a poligráfos műszeres vizsgálatról készülő szaktanácsadói jegyzőkönyvet, mivel az nem szakvélemény csupán a nyomozást követően, az iratmegismeréskor tekintheti meg, ha korábban a nyomozó hatóság a nyomozás érdekének sérelmére hivatkozva azt megtagadta. A fentiek ellenére a védelemhez való jogot a poligráf és más hazugságvizsgáló műszer nem sérti, mert mindegyiknél a terhelt hozzájárulása kell a vizsgálathoz.

IV.4. Az eljárási feladatok megoszlása

A törvényes vádat a vádló emeli, a bíróság pedig a törvényes vád alapján jár el, és kötve van a vádhoz, vagyis a bíróságnak csak arról a cselekményről kell döntenie, amely miatt a vádló vádat emelt, és csak annak a személynek a bűnösségéről dönt, aki ellen vádat emeltek. A vád, a védelem és az ítékezés elkülönül. A műszeres hazugságvizsgáló sem állapíthatja meg azt, hogy a vizsgált személy bűnös, még abban az esetben sem, ha az alanyuk nyilvánvalóan tettestudomása van. A szaktanácsadó, illetve a szakértő nem veheti át a bírói igazságszolgáltatási funkciót, ezért a

---

¹⁰ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008. 166. o.

gyanúsított számára kedvező poligráfós vizsgálati eredmény esetén sem szabad megszüntetni a nyomozást, még akkor sem, ha a nyomozás akkori szakaszában nem volt elegendő bizonyíték a vádemeléshez.

IV.5. A bírósági eljárás alapja

A Be. 2.§ (1) bekezdése alapján „A bíróság az ítélezés során törvényes vád alapján jár el.”¹¹. Ugyanezen szakasz (2) bekezdés szerint a vád akkor törvényes, „ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírható, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.”¹². Ahhoz, hogy a vádemelésre jogosult meg tudja nevezni azt a személyt, aki elkövethette a bűncselekményt, illetőleg pontosan körül tudja írni az elkövetett cselekményt, bizonyítékokra van szükség. Ezekhez a bizonyítékokhoz – eredményes vizsgálat esetén – a műszeres vallomásellenőrzés is elvezethet.

IV.6. Az anyanyelv használata

A Be. 9.§ (1) bekezdése garantálta, hogy „A magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány.”¹³. A magyar nyelvet nem beszélő gyanúsított vonatkozásában az eljáró hatóság a poligráfós műszeres ellenőrzésnél tolmácsot vesz igénybe. Egy rosszul hangsúlyozott kérdéssel azonban befolyásolhatja a választ, a tolmács és ezzel veszélyeztetheti az eredmény megbízhatóságát. A megoldás az –és a gyakorlat is ezt követi –, hogy a vizsgálat előtt a szaktanácsadó konzultál a tolmáccsal és elmondja neki, milyen módon tegye fel a kérdéseket.

IV.7. A közvetlenség elve

Cséka Ervin szerint is „a közvetlenség elve megkívánja azt, hogy a büntetőjogi felelősség eldöntésének alapjául szolgáló tényeket a hatóság közvetlenül észlelje, továbbá azt is, hogy e tények bizonyítékait a hatóságok - lehetőség szerint - közvetlen forrásból merítsék.”¹⁴ Az elvnek azért nagy a jelentősége, mert a bíróság tanácsának tagjai nem lehetnek szem- vagy fültanúi a

---

11 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2.§ (1) bekezdés.

12 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2.§ (2) bekezdés.

13 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 9.§ (1) bekezdés.

14 Cséka Ervin – Király Tibor - Kratochwill Ferenc – Szabóné Nagy Teréz - Vargha László: Magyar Büntető eljárási jog I. Tankönyvkiadó. Budapest, 1984. 107. o.

bűncselekmény elkövetésének, a bíró az ügyet csak „közvetve, mások érzéki megismerésének közvetítésével ismeri meg. Ezek a közvetítők a tanúk, a terhelt, a szakértők.”¹⁵

A műszeres hazugságvizsgálat eredményéről szaktanácsadói jegyzőkönyv vagy szakvélemény készül, ami a nyomozati iratok közé kerül. Bíróság a tárgyaláson a hazugságvizsgálat eredményéről készített szaktanácsadói jegyzőkönyvet vagy szakértői szakvéleményt felolvassa és annak készítőjét meg is hallgathatja, illetve szaktanácsadót tanúként kihallgathatja.

IV.8. A nyilvánosság elve

A nyilvánosság elve csak a bírósági eljárásban érvényesíthető alapelv. Mivel a bíróság előtt nem végezhető el a műszeres vallomásellenőrzés, ezért a tárgyaláson vagy a nyilvános ülésen csak a vizsgálat eredménye értékelhető. Ugyanúgy, mint más szakértői tevékenység, a műszeres hazugságvizsgálat sem sérti a nyilvánosság elvét.

IV.9. A jogorvoslati jog

A Be. 3.§ (3) bekezdése szerint „a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság határozatai, valamint az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedései ellen, illetve a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedésének elmulasztása miatt - e törvényben meghatározottak szerint - jogorvoslatnak van helye.”¹⁶. A poligráfos vizsgálat esetén a panasz jöhetne szóba, mint jogorvoslati eszköz. A szaktanácsadó közreműködése kapcsán azonban a Be. 196. § (3) bekezdése kivételt fogalmaz meg, ugyanis ekkor nincs lehetőség jogorvoslatra. Mivel a poligráfos vizsgálatot szaktanácsadó végzi, ezért a Be. rendelkezéséből az következik, hogy panasszal nem lehet élni, azonban észrevételt tehet az intézkedéssel kapcsolatban mind a gyanúsított, mind a védő.

A Be. 180.§ (2) bekezdése, amely alapján a gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása nem vizsgálható poligráffal, emiatt elveszik a jelentősége a panasz lehetőségének is, hiszen elegendő, ha a gyanúsított nem egyezik bele a vizsgálatba. Mivel a poligráfon kívüli műszerekkel szakértő vizsgál, ezért a szakértői kirendelő határozattal szemben helye van panasznak, de ekkor sincs igazán

---

15 Király Tibor: Büntetőítélet a jog határán. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1972. 61. o.

16 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 3.§ (3) bekezdés.

értelme a panasznak, mivel a terhelt ez esetben is megtagadhatja a vizsgálatot, ezért műszeres hazugságvizsgálat a jogorvoslati jogot sem sérti.

A büntetőeljárás alapelveinek tükrében a kényszerítés nem merül fel a poligráfós műszeres vizsgálat esetén, mivel a terheltet írásos beleegyezés szükséges annak elvégzésére. Továbbá a poligráfós vizsgálat bár a fiziológiai változásokat méri, amit a vizsgált személy nem tud befolyásolni (hacsak nem arra törekszik, hogy megtévesze a szaktanácsadót) és az ezzel együtt a kialakított garanciák - mint a vizsgálatba való beleegyezés megkövetelése, annak a biztosítása, hogy az alany a poligráfós vizsgálat során bármikor megszakíthatja a vizsgálatot, a beleegyezés visszavonásának lehetősége miatt fel sem merülhet az eljárási elvek súlyos sérülése.

V. A poligráfós vizsgálat

A poligráfós vizsgálat során a vizsgálatot végrehajtó szakképzet személy a poligráf által regisztrált fiziológiai adatokból következtet a vizsgált személynek a feltett kérdésekkel kiváltott izgalmi állapotára vagy annak hiányára a vizsgálat folyamán.

V.1. A poligráfós vizsgálat alanya

A Be. 180.§ (2) „A gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával *nem vizsgálható.*”¹⁷.

A be. rendelkezése, illetőleg az Rtv. 41.§.a részben eltérő tartalmú szabályozást tartalmaz, A Be. 11.§ (2) bekezdése alapján a büntetőeljárásra a Be. szabályai az irányadók. Jelen bekezdés szerint a terhelt vallomását lehet a nyomozás során poligráf alkalmazásával ellenőrizni, arra kizárólag az eljárás nyomozati szakában és csak felnőtt korú terhelttel kapcsolatban kerülhet sor. A gyanúsított a nyomozó hatóság által írásba foglalt beleegyezése esetén, a vizsgálat elrendeléséről a nyomozó szerv dönt. A poligráf alkalmazásának eredménye a gyanúsított vallomás bizonyító erejének

erősítésére, vagy gyengítésére szolgálhat, persze azzal, hogy minden ráutaló körülmény értékét a benne rejlő konkrét meggyőző erő adja.

Be. 182.§ (2) bekezdése alapján *„Szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.”*¹⁸.

Alap esetben a hatóság mérlegelési joga, hogy igénybe vesz-e szaktanácsadót, ugyanakkor a terhelt, illetve a tanú poligráfos vizsgálata esetében kötelező a szaktanácsadó bevonása az eljárásba. A szaktanácsadó kötelező igénybevételének indoka az, hogy a vizsgálat elvégzéséhez, az adatok értelmezéséhez és a következtetések levonásához megfelelő speciális ismeretekre van szükség.

Be. 453.§ (3) szerint *„ A fiatalkorú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.”*¹⁹.

Általános szabályok szerint a büntető eljárásban a gyanúsított vallomását poligráf alkalmazásával is lehet vizsgálni, de ehhez a beleegyezése szükséges. Az ilyen vizsgálatnál szaktanácsadó igénybevétele kötelező. Fiatalkorú terhelt vallomásának ilyen vizsgálata a garanciális szempontból akkor is aggályos, ha a fiatalkorú beleegyezett, tekintettel arra, hogy a fiatalkorú nem biztos, hogy képes mérlegelni döntése jelentőségét.

V.2. A poligráfos vizsgáló

A Be. 182.§ (1) szerint *„Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozási cselekményeknél szaktanácsadót vehet igénybe, ha a bizonyítási eszközök felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez különleges szakismeret szükséges, illetőleg az ügyész vagy a nyomozó hatóság valamilyen szakkérdésben felvilágosítást kér.”*²⁰.

---

18 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 182.§ (2) bekezdés.

19 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 453.§ (3) bekezdés.

20 A büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 182.§ (1) bekezdés.

A szaktanácsadó igénybevételére a Be. rendelkezése alapján kizárólag a nyomozati szakban lehetséges. Szaktanácsadót kizárólag az ügyész és a nyomozó hatóság jogosult kirendelni, a bíróság nem. Szaktanácsadó többnyire kriminalisztikai vagy egyéb szakismerete révén segíti a nyomozóhatóság munkáját a bizonyítási eszközök felkutatásában, megszerzésében, összegyűjtésében, rögzítésében, de szakkérdésben is adhat felvilágosítást. Tevékenysége lehet például ujjnyomok felkutatása, a helyszínen szagminta rögzítése, fényképek, helyszíni rajzok, fantomképek készítése. A szaktanácsadói közreműködés -tekintve, hogy annak szabályozását a Be. a nyomozás lefolytatása körében, és nem a bizonyításra vonatkozó szabályok közé helyezte el- nem értékelendő bizonyításnak. A szaktanácsadó szakvéleményt nem ad, a tevékenységének segítségével feltárt adatok, tények a bizonyítékok értékelésére vonatkozó szabályok szerint bizonyítékként vehetők figyelembe, szükség esetén tanúként hallgatható meg, arra nézve, hogy mit észlelt, talált az eljárása során.

A Be. 182.§ (2) bekezdése szerint *„Szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vagy a tanú vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.”*²¹.

A jogalkotó a szaktanácsadóhoz rendelte a poligráfos vizsgálat elvégzését. A terhelt, illetve a tanú poligráfos vizsgálata esetében kötelező a szaktanácsadó bevonása az eljárásba. A szaktanácsadónak, aki egyben a poligráf kezelője, nem feladata a kihallgatás elvégzése, hanem a szakértői mérésorozatot elvégzése, melyet dokumentál és értelmez. A szaktanácsadó kötelező igénybevételének indoka az, hogy a vizsgálat elvégzéséhez, az adatok értelmezéséhez és a következtetések levonásához megfelelő speciális ismeretekre van szükség.

A 4/2007. BK vélemény kimondja, hogy *„a bizonyítás eszközeinek felsorolásában [Be. 76. § (1) bek.] szaktanácsadó közreműködése és poligráf alkalmazása nem szerepel. A nyomozás során szaktanácsadót lehet igénybe venni, ha pedig a terhelt vallomását poligráf alkalmazásával vizsgálják, szaktanácsadó igénybevétele kötelező. Ebből a szabályozásból következik, hogy a bírósági eljárásban poligráf nem alkalmazható. A szaktanácsadó közreműködéséről készült*

jegyzőkönyvet azonban a tárgyalás anyagává lehet tenni. A poligráf alkalmazásában közreműködő szaktanácsadó „felvilágosítása” a tárgyaláson szükség esetén felolvasható (Be. 301. §).”²².

A BH2008. 326. II. alapján „A szaktanácsadó véleménye nem bizonyítási eszköz, arra alapítva a bűncselekmény elkövetési értéke sem állapítható meg.”²³.

A Be. 182.§-ához fűzött miniszteri indokolás szerint: *”A poligráfos vizsgálat eredményeinek megbízhatóságát sokan vitatják, általában még azokban az országokban sem fogadják el a bíróságok az ilyen szakvéleményt bizonyítékként, ahol e vizsgálatokat a nyomozási gyakorlatban hosszú idő óta alkalmazzák. Mindaddig, amíg a vizsgálat megbízhatósága kérdéses, és ily módon a következtetések kétes értékűek, a poligráfos vizsgálat eredményét eljárásjogi értelemben szakvéleménynek tekinteni nem lehet. A szaktanácsadóként alkalmazott poligráf specialista véleménye viszont -nem lévén bizonyítási eszköz- a bíróság elé nem terjeszthető. A vizsgálat azonban szolgálhatja az ügyész, illetve a nyomozó hatóság tájékoztatását a gyanúsított szavahihetőségét illetően vagy sugallhat bizonyos követendő nyomozási irányokat, és ezzel hozzájárulhat a nyomozás sikeréhez”.*

VI. A poligráfos vizsgálat működése

Annak a kérdésnek az eldöntéséhez, hogy a poligráf segítheti-e a felderítést és a bizonyítást, szükséges megismerni azt, hogyan jut el a szaktanácsadó az állásfoglalásig.

VI.1. Felkészülés a vizsgálatra

VI.1.1. A megbeszélés

Az előkészület során a poligráfos vizsgáló egyeztet az ügy előadójával, tőle információkat szerez be a vizsgálandó személyről, valamint az adott bűncselekményről. Ezt követően a poligráfos vizsgáló a

---

22 4/2007. BK vélemény.

23 BH2008. 326. II.

nyomozati iratokat áttanulmányozza, majd meghatározza a célokat és azt, hogy milyen hiányzó adatokat kell a vizsgálat során tisztázni, majd kidolgozza a kérdéssorokat, és meghatározza az eljárás menetét.

VI.2. A vizsgálat

VI.2.1. A vizsgálat előtti interjú és a tesztkérdések megbeszélése

Az előkészületek után a vizsgálat egy előzetes interjúval kezdődik, melynek során a szaktanácsadó megállapítja, hogy az alanyon elvégezhető-e a vizsgálat. A poligráfos vizsgálónak tisztában kell lenni a vizsgálandó személy egészségügyi állapotával, valamint az intellektuális és önismereti szintjével.

VI.2.2. A kérdezéstechnikák alkalmazása

A kérdéseket meghatározott szabályok szerint teszi fel a poligráfos vizsgáló. A vizsgálat csak akkor lesz eredményes, amennyiben az alany elhiszi azt, hogy lelepleződik, ha hazudik. A szaktanácsadónak arra kell törekednie, hogy a vizsgált személyben kialakuljon a lelepleződéstől való félelem.

A hazai szaktanácsadók általában a következő módon vizsgálják:

- 1) általános kérdések tesztje,
- 2) kártyateszt,
- 3) általános kérdések tesztje,
- 4) szóbeli stimuláció,
- 5) általános kérdések tesztje (megkevert kérdésekkel),
- 6) feszültségcsúcs tesztés kérdéssorok,
- 7) esetenként egy néma vagy egy YES teszt,
- 8) egyes esetekben újra az általános kérdések tesztje.

VI.2.2.1. Az általános kérdések tesztje

Az általános kérdések tesztje során a semleges kérdések („*Ma szerda van?*”) közé helyeznek kritikus kérdéseket („*Tudja-e biztosan, hogy ki ölte meg Bélát?*”) és ellenőrző, vagy másképpen, kontrollkérdéseket („*Lopott már boltban?*”).

A kontrollkérdés „*a vizsgált személy tevékenységének valamilyen titkolt, az adott bűncselekménnyel kapcsolatban nem lévő, de mégis kellemetlen oldalára vonatkozik*”.²⁴ Amennyiben erős a kontrollreakció, vagyis az alany a kontrollkérdésre erősebben reagál, mint a kritikusra, ebből az a következtetés vonható le, hogy valószínűleg nem ő követte el a bűncselekményt, és nincs birtokában annak az információnak sem, hogy ki az elkövető. Ha erős a kontrollreakció, valószínűleg őszinte az alany, viszont a biztonság kedvéért el kell végzi a feszültségcsúcs teszt, annak érdekében, hogy ki lehessen zárni azt, hogy a vizsgált személy rendelkezik releváns információval a bűncselekményre vonatkozóan. A tapasztalatok szerint ha nem bűnös az alany, akkor a fiziológiai változások nagyobbak a kontrollkérdéseknél, míg az elkövetőnél éppen fordítva, ezeknél a kérdéseknél lesz alacsonyabb a megtévesztési szándékra utaló reakciója, és a kritikus kérdések esetében pedig nagyobb.

VI.2.2.2. A kártyateszt

Az ún. „*kártyateszt*” a kísérőeljárása az általános kérdések tesztjének. Az alany egy kártyát húz a pakliból, majd a vizsgálatot végző egyesével megkérdezi, hogy melyik kártyát tartja a kezében. A vizsgált személynek minden kártyára nemmel kell válaszolnia, a szaktanácsadó pedig kitalálja a kártyát. A kártyateszt megnyugtató a nem bűnös számára, mert tudja azt, hogy a kihúzott szám eltalálása azt jelenti, hogy a poligráf megbízható, és azt az eredményt fogja mutatni, hogy nem ő követte el a bűncselekményt.

VI.2.2.3. A szóbeli stimuláció

A második általános kérdéssort általában egy szóbeli stimuláció követi. A poligráfos vizsgáló felhívja ilyenkor az alany figyelmét arra, hogy nem biztos, hogy őszintén válaszolt. Ettől azt várja a

---

24 Kertész Imre: A poligráfos vizsgálat helye a büntetőeljárásban I. rész. Főiskolai Figyelő, II. évfolyam, 1990/2. szám. Rendőrtisztai Főiskola, Budapest, 1990. 107. o.

szaktanácsadó, hogy az elkövető még erősebben fog reagálni a harmadik általános kérdéssor kritikus kérdésére, ha a kártyateszt nem volt elég stimuláló.

VI.2.2.4. A poligráfus vizsgálat általános kérdések teszt kérdezéstechnikájának bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül.

A Szeghalmi Járásbíróságon 3.B.66/2014. számon a vádlott ellen a közúti baleset okozásának vétsége (Btk. 235.§ (1) bekezdés, (2) bekezdés, (3) bekezdés b) pont) és a segítségnyújtás elmulasztásának büntette (Btk. 166.§ (1) bekezdés, (3) bekezdés 1. fordulat) miatt volt folyamatban büntetőeljárás (továbbiakban: feldolgozott büntetőügy). A büntető eljárás során vádlott gyanúsítását megelőzőleg, mint tanún poligráfus vizsgálatot végeztek. Az elvégzett poligráfus vizsgálat általános kérdései a következők voltak:

- 1./ Önt Mihálynak hívják?
- 2./ Ma csütörtök van?
- 3./ Hazudni akar Ön ezen a vizsgálaton?
- 4./ 2000 óta követet el törvénytörtést?
- 5./ Maga gázolta el a gépkocsijával márciusban G. M.-t?
- 6./ Felnőttkorában előfordult, hogy ellopott valamit?
- 7./ Részt vett bármilyen módon márciusában G. M. elgázolásában?
- 8./ Szándékosan okozott már kárt olyan személynek aki megbízott magában?
- 9./ Tudja maga biztosan, hogy ki gázolta el a gépkocsijával márciusban G. M.-t?
- 10./ Gyanúsít valakit G. M. elgázolásával?
11. Most Békéscsabán vagyunk?

A vádlott válasza -aki a vizsgálat kezdetén nyilatkozott arról is, hogy nincs tudomása arról, hogy a bűncselekményt hány személy és milyen módon követte el- az 5./, a 7./ és a 9./ pontok alatti kritikus kérdésre minden esetben nem volt. Ezek a válaszok -az élettani reakciók alapján- megtévesztők voltak, azaz hazugságreakciót mutattak.

Az e kérdéssorra adott válaszok tehát azt valószínűsítik, hogy a sértett elgázolásában a vádlott részt vett, a balesetet okozó személyt ismeri. Ekként tehát - az általános kérdések tesztje alapján - a vádlott a valószínűség szintjén kapcsolódik a bűncselekményhez.

VI.2.2.5. A feszültségcsúcs teszt

A vizsgálat második részében a szaktanácsadó feszültségcsúcs tesztet kérdéssorokat alkalmaz, amelynek során a tettestudomást vizsgálja, azt ellenőrzi, hogy az alany rendelkezik-e, olyan információkkal, amelyeket a bűncselekmény elkövetőjének nagy valószínűséggel ismernie kellene, szemben a nem bűnösrel, akinek ezekről nem lehet tudomása, hacsak nem mástól jutott a tudomására.

A feszültségcsúcs teszt két fajtáját alkalmazzák. Az egyiknél „*maga a vizsgáló sem tudja a helyes választ, a tesztelés célja nem az őszinteség ellenőrzése, hanem a releváns tény felderítése*” - foglalja össze a módszer lényegét Kertész Imre.²⁵ Ilyenkor kérdeznek rá például az elkövetői létszámra vagy az időpontra, hogy pontosan mikor történt a bűncselekmény.

A feszültségcsúcs teszt másik fajtájánál az ügy nyilvánosság elé nem kerülő konkrét részletei ismertek a nyomozó hatóság és a szaktanácsadó előtt. A semleges kérdések közé kritikus kérdésként teszi be a poligráfós vizsgáló az ügy részletére vonatkozó kérdést, és tárja az alany elé.

VI.2.2.6. A poligráfós vizsgálat feszültségcsúcs teszt kérdezéstechnikájának bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül.

A feldolgozott büntetőügyben²⁶ az elvégzett poligráfós vizsgálat feszültségcsúcs teszt kritikus kérdései a következők voltak:

II. 4./ Tudja-e biztosan, hogy az áldozat az autó jobb oldalához esett a gázolás következtében?

III. 4./ Tudja-e biztosan, hogy az áldozatot a nádasba tették ki?

---

²⁵ Kertész Imre: A poligráfós vizsgálat helye a büntetőeljárásban I. rész. Főiskolai Figyelő, II. évfolyam, 1990/2. szám. Rendőrtisztviselői Főiskola, Budapest, 1990. 110. o.

²⁶ Szeghalmi Járásbíróság 3.B.66/2014. számú büntetőügye

III. 5./ Tudja-e biztosan, hogy az áldozatot a bokor alá tették ki?

IV. 4./ Tudja-e biztosan, hogy a sértett kalapot viselt?

V. 4./ Tudja-e biztosan, hogy G. M. elgázolásában összesen 2 fő vett részt?

A szaktanácsadói vélemény leleti része szerint, a sértett esésének helyére vonatkozó feszültségcsúcsesztben (II.) minden válasz nem volt, ám a vádlott felismerte a kritikus tételt (II.4./ az autó jobb oldalához). Az áldozat elrejtésének helyére vonatkozó feszültségcsúcsesztben a III.5./ tételre (a bokor alá) adta a legerősebb reakciót és gyengébb, de értékelhető reakciót adott a kritikus III. 4./ tételre (a nádasba). A sértett ruházatával kapcsolatos feszültségcsúcsesztben a vádlott felismerte a kritikus IV.4./ tételt (kalapot viselt). Az elkövetők számára vonatkozó feszültségcsúcsesztben pedig a kettős elkövetésre (az V.4 számú kritikus kérdésre) adta a legerősebb reakciót.

A feszültségcsúcseszt ezen eredményei azt valószínűsítik, hogy a vádlott tudja, hogy a sértett az őt elütő autó jobb oldalához esett a baleset következtében, G M.-t a nádasba (bokor alá) tették ki, a sértett kalapot viselt, az elütésben pedig kettő személy vett részt. Az általános és a feszültségcsúcseszt eredményeit együttesen vizsgálva megállapítható, hogy azok egymást alátámasztják.

VI.2.2.7. A poligráfós vizsgálat befejezése

A feszültségcsúcs tesztek esetenként egy néma (gondolatban válaszoljon a feltett kérdésekre) vagy egy YES teszt követheti. A YES tesztnél a szaktanácsadó felhívja az alany figyelmét arra, hogy az elkövetett bűncselekmény letagadása ugyanolyan hazugság, mint annak elismerése, hogy az el nem követett bűncselekményt elkövette. Arra kéri ezután a vizsgálandó alanytól, hogy az általános kérdések tesztjében feltett kérdésekre válaszoljon igennel, még azokra is, amelyekre korábban nemmel felelt. Ezeknél a típusú tesztekénél a poligráfós vizsgáló szintén figyelemmel kíséri az alany viselkedését, valamint fiziológiai reakcióit, így újabb következtetéseket vonhat le a vizsgált személlyel kapcsolatban.

Végül, ha a szaktanácsadó jónak látja, újra elvégezteti az általános kérdések tesztjét.

VI.3. A poligráfós vizsgálatot követő eljárási cselekmény

A poligráfós vizsgálatot követően célszerű minél hamarabb kihallgatni a poligráfós vizsgálat alanyát. Nagyban segíti a kihallgatás eredményét, ha az ügy előadója a kihallgatás megkezdése előtt konzultál a szaktanácsadóval.

Ha a kihallgatás mellett dönt a nyomozó, akkor vallomás születik, kivéve ha a vizsgált személy a vallomás megtagadás jogával él. Ha nem tesz vallomást, és a poligráfós vizsgálónak sem mondott semmit a bűncselekménnyel kapcsolatban az alany, akkor sem hiába a poligráf igénybevétele, mert a vizsgálat során a kérdések irányulhattak a tettestudomás vizsgálata mellett egyes tárgyi bizonyítási eszközök felkutatására. Ideális esetben a hatóság ezeket az elrejtett tárgyi bizonyítási eszközöket meg is találja. Ha nincs meg a tárgyi bizonyítási eszköz, és vallomás sincs, akkor a vizsgálati eredmény egy érv lesz amellett vagy az ellen, hogy a hatóság folytassa-e a nyomozást a gyanúsítottal szemben.

VI.4. Poligráfós műszeres vizsgálat időzítése

2007-ben a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma kimondta, hogy a poligráfot csak a nyomozás során lehet alkalmazni, ugyanis már a bírósági eljárás előtt is rendkívül sok információhoz jut a terhelt, hiszen akkorra már túl van a kihallgatásokon, az esetleges szembesítéseken és az iratok megismerésén is. Ezen kívül a sajtóérdeklődést is kiváltó ügyekben a nyomozó hatóság számos információt közöl a médiával, amely a terhelthez is eljut.

A poligráfós műszeres vizsgálat ideális időpontja, az ha a vizsgálatra a bűncselekmény ismertté válása után a lehető legközelebbi időpontban kerül sor. Az időpont meghatározásakor figyelembe kell venni a vizsgálat célját és az ellenőrizendő személy egészségi –különösen pszichés– állapota. Nagyban nő a téves vizsgálati eredmény kockázata, ha fáradtságtól kimerült túlzottan izgatott,

esetleg gyógyszer, alkohol vagy valamilyen fájdalominger által befolyásolt személy vizsgálatát kísérlik meg.²⁷

VI.5. A média és a poligráfós műszeres vizsgálat

A poligráfós vizsgálat eredményességét csökkentő tényező lehet a média, amely a büntetőeljárást segítheti, de hátráltathatja is. Ha a médiából tudja a terhelt, hogy csavarkulcs volt a bűncselekmény elkövetésének az eszköze, akkor nem vonható le az a következtetés, hogy kizárólag az elkövető rendelkezett azzal az információval, hogy csavarkulccsal követték el a bűncselekményt. A poligráfós műszeres vizsgálat során az alany teste lehet, hogy úgy reagálna a csavarkulcs szó hallatán, mintha félne a lelepleződéstől, ezért megváltozhat például a légzése, a vérnyomása és a pulzusa, azonban ez nem azért van, mert a vizsgált személy követte el a bűncselekményt, hanem mert mástól szerezte az információkat. Annak érdekében, hogy az alany ne a médiából értesüljön az ügy részleteiről, érdemes a bűncselekmény ismertté válása után a lehető legközelebbi időpontban elvégezni a poligráfós műszeres vizsgálatot. Ennek az a feltétele, hogy legyen feltételezett elkövető, és vállalja vizsgálatot.

VI.5.1. A média hatásának figyelembe vétele a poligráfós vizsgálat eredmény értékelésének bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül.

A feldolgozott büntetőügyben²⁸ keletkezett poligráfós vizsgálat eredményének értékelésénél figyelembe kell venni azt is, hogy 2012. december 6. napján a kis város lakossága már részletes információkkal bírhatott a vád tárgyát képező bűncselekmények elkövetési körülményeiről.

Ezen információk forrása -egyebek mellett- a BEOL internetes oldalon 2012. május 7-én, 9 óra 5 perckor megjelent, az „*Elütötte, majd elrejtette a férfi holttestét az ismeretlen elkövető*” című cikk [forrás: <http://www.beol.hu/bekes//kek-hirek-bulvar/elutotte-majd-elrejtette-a-ferfi-holttestet-az-ismeretlen-elkoveto-441959/>]. Az újságcikk a következőket tartalmazza:

---

27 Krispán István: Tájékoztató és sugalmazás – avagy mire jó a poligráfós hazugságvizsgálat. Belügyi Szemle, 53. évfolyam, 2005/1. szám. 105. o.

28 Szeghalmi Járásbíróság 3.B.66/2014. számú büntetőügye

„Rejtélyes haláleset, közlekedési baleset borzolja a köznyugalmat Szeghalmon. Még március végén, a rendelkezésre álló információk alapján az Árpád utcán elütöttek egy helybeli 56 éves férfit, akinek a holttestét két nappal később, saját sógora találta meg az Ó-Berettyóban.

Szeghalmi informátoraink úgy tudják, a férfi biztosan nem vízbe fúlt, hiszen *hanyatt fekvé találták meg a mederben*, s felsőtestét, arcát nem lepte víz.

G. M., az áldozat, egyedül élő agglagény volt, a Berettyó hídján túl, a volt tanműhely épületében élt. A férfinak négy hölgytestvére él, közülük hárman Szeghalmon, egyikük Budapesten. Három testvérével a Vidra Ifjúsági Táborban beszélgettünk.

A tragédiát megelőző csütörtökön, azaz március 22-én még fenn volt nálunk a tömbben. A boncolási jegyzőkönyv koponyaalapi törést, agyzúzódást állapított meg, de az egyik válla is szét volt csúszva - elevenítette fel a történeteket a 61 esztendő s sértett testvére.

Tízen voltunk testvérek, szegény ő volt a legfiatalabb. Először az egyik helyi orvos azt állapította meg, hogy nem történt idegenkezűség, aztán kiderült, hogy mégsem természetes halált halt. Minket már csak az nyugtatna meg, ha rendőrkézre kerülne a tettes. Az ilyen nem ember, aki *elüt* egy ártatlan férfit, majd még *a holttestet is megpróbálja eltüntetni*. Az ügyet a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság Közlekedésrendészeti Osztálya vizsgálja - vette át a szót a húgától a 67 esztendő s sértett másik testvére, s egy esztendővel idősebb nővére, a Budapesten élő sértett harmadik testvére.

Már 27-én is kerestük, mivel aznap már senki nem látta, aztán 28-án, szerdai nap volt, a sógornőmmel, és a vejemmel ismét a keresésére indultunk. A Berettyó és az Ó-Berettyó környékét fésültük át. A Temesvári hidig először a meder túloldalán jártam végig, már *az Árpád utca felőli oldalon* jöttem, amikor megtaláltam a sógoromat. Hanyatt feküdt a mederben, de csak *derékig volt vízben*. A bal keze ökölbe szorítva a mellkasán feküdt, a jobbjá maga mellett pihent. *Látszólag nem*

volt sérülése, csak amikor levetkőztették derült ki, hogy a jobb válla szét volt csúszva - nyilatkozott a szemtanú hitelességével a 69 éves Cs. I.”

A fenti idézett cikk szövege melletti fényképen (!) Cs. I. látható, aki megmutatja azt a *náddal benőtt, bokros helyet*, ahol 2012. március 28-án megtalálta G. M. sértett holttestét.

Az említett híroldalon 2012. május 16. napján, 10 óra 54 perckor közzétett *"Díjat tűztek ki az ismeretlen szeghalmi gázoló kézre kerítőjének"* elnevezésű felhívás a következőkről szól [forrás: <http://www.beol.hu//bekes//kek-hirek-bulvar//dijat-tuztek-ki-az-ismeretlen-szeghalmi-gazolo-kezrekeritojenek-442722/>].

„Kétszázezer forint jutalmat ajánlott fel a rendőrség annak, aki segít kézre keríteni *az áldozatát a Berettyóba elrejtő gázolót*.”

Mint arról korábban írtunk, a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság Közlekedésrendészeti Osztálya büntetőeljárást folytat halálos közúti baleset gondatlan okozása miatt ismeretlen tettes ellen.

Az ismeretlen 2012. március 23-án 23 óra 20 perc és 2012. március 24-e 00.00 óra közötti időben az általa vezetett ismeretlen forgalmi rendszámú és típusú gépkocsival Szeghalom lakott területén, ismeretlen helyen elütött egy 55 éves szeghalmi férfit. A *gyalogosan közlekedő férfi* a baleset következtében olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy életét veszítette.

A férfi holtteste ismeretlen körülmények között a Szeghalom, Árpád utca 80. számú lakóház mögött húzódó Óberettyó-csatornába került, ahol 2012. március 28-án 8 óra 05 perckor találták meg.

A nyomozással kapcsolatban a rendőrség a lakosság segítségét kéri. Várják azok bejelentését, akik a bűncselekményről vagy az elkövetőről bármilyen információval rendelkeznek. Kérik, hogy tegyenek bejelentést személyesen, vagy telefonon a főkapitányság 66/523-700 telefonszámán, illetve a 107-es segélyhívón.

A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője nettó 200.000 forint díjat tűzött ki annak, aki az elkövető felderítését eredményező, bizonyító erejű információt hoz a bűnüldözők tudomására.”

Az említett cikk és felhívás tartalma alapján, a vádlott, a 2012. december 6-i poligráfos őszinteségvizsgálat során feltett általános kérdések közül az 5./ (*"Maga gázolta el a gépkocsijával márciusban G. M.-t?"*), a 7./ (*"Részt vett bármilyen módon márciusban G. M. elgázolásában?"*) és a 9./ számú (*"Tudja maga biztosan, hogy ki gázolta el a gépkocsijával márciusban G. M.-t?"*) kritikus kérdésekre adott "nem" válaszainál az említett forrásokból származó információit is felhasználhatta. Ezen adatok szerint G. M. sértettet 2012 márciusában Szeghalmon, az Árpád utcában elütötték.

Ugyanígy: a feszültségcsúcsteszték II/4. (*"Tudja-e biztosan, hogy az áldozat az autó jobb oldalához esett a gázolás következtében"*), a III/4. (*"Tudja-e biztosan, hogy az áldozatot a nádasba tették ki?"*), a III/5. (*"Tudja-e biztosan, hogy az áldozatot a bokrok alá tették ki?"*), és az V/4. (*"Tudja-e biztosan, hogy G. M. elgázolásában összesen 2 fő vett részt?"*) kritikus kérdéseire adott "nem" válaszaiban is befolyásolhatták a sajtóhírekből megszerzett információk.

Ezen adatok alapján az Árpád utcában gyalogosan közlekedő G. M. sértettet gépkocsival ütötték el; az elütés helye nyilvánvalóan a közút, a sértett teste pedig az autó jobb oldalához esett. A cikkből is megismerhető a holttest megtalálásának helye, valamint az, hogy az elütött sértettet az Ó-Berettyó csatorna partjára szállították. Ez inkább kétfős elkövetést feltételez. Ami pedig a IV/4. számú kritikus kérdést (*"Tudja-e biztosan, hogy a sértett kalapot viselt?"*) illeti, a vele távoli rokonságban ("az apósa unokaöccse") álló, nála -I. számú tanú vallomásából kitűnően- rendszeresen lángost vásároló G. M.-ről a vádlott tudhatta, hogy kalapot hord. Mindezek után a bíróság arra hivatkozott, hogy a médián keresztül a nyilvánossághoz kerülő információk veszélyeztethetik a poligráfos vizsgálat eredményességét, ezért a vádlott esetében 2012. december 6-án elvégzett poligráfos őszinteségvizsgálat eredménye nem alkalmas a vádlottra terhelő vallomásokat tevő II. számú tanú ezen előadásainak az alátámasztására.

A bemutatott esetből az a következtetés vonható le, hogy a poligráf "validitása" (a "validitás" azt mutatja meg, hogy hogyan aránylik egymáshoz a valóságnak megfelelő és az attól eltérő eredmény, azaz, hogy mennyire "megbízható" a poligráfos vizsgálat eredménye) ugyanis nagymértékben csökken, ha olyan személy a vizsgálat alanya, aki az információit az ügyről mástól szerezte, és nem a saját maga által tapasztaltakra hagyatkozik.

VII. A poligráfos vizsgálat megbízhatóságát csökkentő tényezők

A poligráfos vizsgálat megbízhatóságát több tényező is befolyásolja:

- a) a műszer,
- b) a vizsgálati helység,
- c) a poligráfos vizsgáló,
- d) a kérdések,
- e) az alany.

VII.1. A műszer

A poligráfos vizsgálat megbízhatóságát csökkentheti a műszernek a mérési korlátai. Ez megnyilvánulhat a monitor képernyőjén megjelenő fiziológiai változásokat mutató görbében, az analóg műszereknél a műszer kalibrálásában és az érzékelők állapotában is. Minél korszerűbb azonban a poligráfos műszer, ez a veszély egyre kevésbé fenyeget.

VII.2. A vizsgálati helység

Vizsgálati helyiségül ingerszegény környezetre van szükség, annak érdekében, hogy a helyiség bútorzata, dekorációja, valamint a külső zajok ne vonják el a vizsgálandó személy figyelmét.

VII.3. A poligráfus vizsgáló

A szaktanácsadóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy a fiziológiai változások személyspecifikusak.

VII.4. A kérdések

A megfelelő kérdések elengedhetetlenek a megbízható poligráfus vizsgálathoz. A műszeres vallomásellenőrzés eredményességét veszélyeztetheti azonban, ha a kritikus tételek kikerültek a köztudatba, így amennyiben a szaktanácsadó nem figyel, olyan kérdéseket tehet fel, amelyeket nem azért reagál le az alany (nem azért változnak meg a fiziológiai reakciói), mert elkövette a bűncselekményt, hanem azért mert mástól tudja a releváns információt. Ha ezt az alany nem hozza a poligráfus vizsgáló tudomására, téves eredményhez vezethet. Szintén hibaforrás lehet, ha a kérdéssorban nem azonos súlyúak a kérdések.

VII.5. Az alany

Csökkentheti a poligráfus vizsgálat megbízhatóságát, amennyiben a vizsgált személy elfelejt olyan információkat, amelyek a kritikus tételek lehetnének, valamint az elkövető nem figyelt kellően a bűncselekmény minden részletére, amelyről viszont tudhat a nyomozati iratokból a szaktanácsadó. Az életkor is hatással lehet a megbízhatóságra, e tényezőre figyelemmel 60 éves kor felett és 18 év alatt általában nem végeznek poligráfus műszeres vizsgálatot.

VIII. A poligráfus vizsgálat megbízhatósága

A poligráfus vizsgálat esetében is ajánlott más módon is meggyőződni a vallomás hitelt érdemlőségéről, mivel a poligráfus vizsgálat megbízhatósága nem éri el a 100%-ot.

VIII.1. Poligráfus ellentevékenységek

A poligráf megbízhatóságát csökkenthetik az ún. ellentevékenységek is, amik olyan technikák, amelyek a poligráfus vizsgáló félrevezetésére irányulnak. A nemmel válaszoló alany azt próbálja elérni, hogy feleletét annak ellenére nemnek vélje a szaktanácsadó, hogy az valójában igen.

Az ellentevékenység hatékonyságát számos tényező befolyásolja:

- a vizsgált személy megtévesztési technikája,
- az alkalmazott kérdezési módszer,
- a vizsgált személy fiziológiai és személyiségjellemzői, -a vizsgáló felkészültsége.

Számos olyan technika van, amely alkalmas lehet arra, hogy megtéveszse a szaktanácsadót. Ilyen lehet a nyelv megharapása, a végbél záróizmának erőteljes összeszorítása, a cipőbe helyezett rajzszöggel fájdalom okozása, a lélegzet visszatartása, valamint a deopuder vagy szintelen körömlakk alkalmazása az ujjhegyen, amely csökkenti a bőr elektromos feszültségét, de a mai korszerű műszerekkel ezek a technikák könnyen felismerhetőek, kivédhetőek.

IX. A poligráfus vizsgálat helye és szerepe a felderítésben és a bizonyításban

IX.1. A felderítés és a poligráfus vizsgálat

A poligráfus vizsgálat szerepe megnyilvánul a felderítésben, amikor annak eredménye elősegíti a nyomozó hatóságot a gyanúsított személy szűkítésében, olyan módon, hogy a többi személyt a vizsgálat eredménye alapján kizárja, mivel ők nem rendelkeznek tettestudomással, illetve akiknél az általános kérdések tesztje sem jelzi azt, hogy elkövethették a bűncselekményt. Arra is igénybe lehet venni a poligráfot, hogy olyan tárgyi bizonyítási eszközhöz jusson a nyomozó hatóság tudomására, amelynek megléte, vagy elrejtésének helye ismeretlen előtte. Továbbá a felderítés keretén belül tisztázni lehet azt is, hogy a nyomozó hatóság által felállított tényállás alapját képező

vallomások mely részei nem tekinthetőek őszintének, ugyanis a tényállás megállapítása hibás lehet, ha nem minden történt úgy, ahogy azt gyanúsított vagy a tanú elmondta. Ebben a tekintetben a vallomás ellenőrzését a felderítés érdekében végzik el a poligráfós műszerrel.

A fentiek alapján a poligráfós vizsgálatnak akkor van szerepe a felderítésben, amennyiben a nyomozó hatóság tisztában van a módszer korlátaival, vagyis azzal, hogy bár a poligráfós vizsgáló az alany fiziológiai változásaiból következtetést von le a tárgyi bizonyítási eszköz meglétére és elrejtésének helyére, egyáltalán nem biztos, hogy létezik a tárgyi bizonyítási eszköz, és az sem, hogy ott lesz pontosan a tárgyi bizonyítási eszköz, ahová a vizsgálat eredménye teszi.

XI.2. A bizonyítás és a poligráfós vizsgálat

A bíróság csak a bizonyítás útján juthat el az igazsághoz, vagyis annak megállapításához, hogy ki az elkövető és milyen bűncselekményt követett el. Bár a vallomások hiteltérdemlőséget a bíróság vizsgálja, ezzel pedig bizonyít, azonban a nyomozó hatóság is -miközben felderít- valamelyest értékelnie kell a bizonyítékokat. Finszter Géza szerint *„azt is mondhatjuk, hogy a nyomozó hatóság az elsődleges bizonyítékok beszerzésénél önmagát kívánja meggyőzni megállapításai helyességéről.”*²⁹ Ilyenkor a felderítés során a nyomozóhatóság voltaképpen megelőzi a bíróságot mivel előzetes hiteltérdemlőségi ellenőrzést végez. A bíróság a bizonyítási eljárás keretében vizsgálja a hiteltérdemlőséget. A bíróság is felhasználhatja a poligráfót annak ellenőrzésére, hogy őszinte volt-e a vallomás. Amennyiben azt mutatja a poligráfós vizsgálat eredménye, hogy a vallomás őszinte, ez egy jelzés a bíróság számára, hogy valószínűleg nem tartalmaztak valótlanúságot a terheltnek azon kijelentései, hogy nem ő az elkövető vagy, hogy soha nem is találkozott a sértettel. Mivel a poligráfós vizsgálat eredménye nem kétséget kizáró, ezért mielőtt a nyomozó hatóságban vagy a bíróságban kialakulna egy kép a vallomás őszinteségéről, vagyis elfogadhatóságáról, más ellenőrzési módszereket is ajánlott figyelembe vennie, mint például összevetnie azt más tanúvallomásokkal, vagy a szembesítés eredményével.

A felderítés és a bizonyítás összefüggését támasztja alá Finszter Géza is, amikor felsorolja a bizonyíthatóság feltételeit:

- a bizonyíték beszerzése az eljárás formai szabályainak betartásával történt,
- széles körben van lehetőség a tárgyi bizonyításra, amit a nyomokban gazdag helyszínen biztosít,
- a tárgyi bizonyítási eszközök bizonyító erejét szakértői vizsgálatok tárják fel,
- az elkövetési magatartások és azok következményei mindennapi tapasztalattal is könnyen felismerhetőek, a tanúkutatás és a tanúkihallgatások rendszerint eredményre vezetnek,
- a releváns bizonyítékok kiállják a védelem kontrollját és alkalmasak az ügy elbírálásához szükséges belső meggyőződés kialakítására.³⁰

XI.3. A bizonyítási tilalmak

Amennyiben a bizonyíték megszerzése törvénysértéssel történt, ennek két következménye lehet: orvosolják a törvényellenességet vagy a bizonyíték elveszik. Herke Csongor szerint *„a helyre nem hozható jogellenesség esetén a bizonyíték nem használható fel, ellenkező esetben a tényállás e tekintetben megalapozatlannak tekinthető. Ilyen helyre nem hozható jogellenesség a Be.-ben meghatározott bizonyítási tilalom megszegése (pl. tanúzási akadályok figyelmen kívül hagyása, Miranda-figyelmeztetés elmaradása), másrészt az Alkotmány vagy Btk.-ellenes bizonyítékszerzés (pl. törvénytelen kényszerintézkedések kapcsán nyert bizonyíték).”*³¹

A jogorvoslat annyiban érinti a poligráfós vizsgálatot, hogy panasszal élhet a vizsgálatot elutasító indítvány ellen a gyanúsított és a védője. Ha mástól, tehát nem a jogosulttól érkezik a panasz, azt el kell utasítani.

---

30 Finszter Géza: A vesztegetés nyomozása. Magyar Rendészet, X. évfolyam, 3-4. szám, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010. 22. o.

31 Herke Csongor: Büntető eljárásjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2010. 81. o.

IX.4. A bizonyítékok köréből történő poligráfós vizsgálat eredményének kirekesztésének bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül

A feldolgozott büntetőügyben³² a bizonyítási eljárás során a bíróság a 2012. december 6. napján a vádlotton elvégzett poligráfós vizsgálat eredményét a bizonyítékok köréből kirekesztette, tekintettel arra, hogy a büntetőeljárásban 2012. december 6. napján a vádlott -aki e minőségében ezen a napon hozzájárult a poligráfós vizsgálat elvégzéséhez- tanúként szerepelt. A Be. 2011. június 13. és 2013. december 31. napjai között hatályban volt Be. 554/E. §-a szerint a tanú vallomása -beleegyezése esetén- poligráf alkalmazásával csak a kiemelt jellegű ügyekben vizsgálható. E törvényi szabályozás mellett 2012. december 6. napján a vádlott mint tanú poligráfós vizsgálatára csak kiemelt jelentőségű ügyekben kerülhetett volna sor. A kiemelt ügyek felsorolását a Be. 554/B.§-a tartalmazta. A Békés Megyei Rendőr-főkapitányság Közlekedésrendészeti Osztályán közúti baleset okozásának vétsége és segítségnyújtás elmulasztásának büntette miatt a vádlott ellen 0400/34/2012.bü. számon folyamatban volt büntetőügy -annak a tárgyra figyelemmel- nem volt kiemelt jelentőségű. A vádlottnak mint tanú poligráfós vizsgálatának, ezért semmilyen Be.-beli alapja nem volt. Az esetében elvégzett poligráfós vizsgálat eredménye a bíróság előtt, emiatt nem használható fel.

X. A poligráfós vizsgálat összevetése a bizonyítási cselekményekkel

X.1. A poligráfós vizsgálat és a kihallgatás

A poligráfós vizsgálat során történő válaszadás azonban kötött, mert a kérdésekre csak igen vagy nem válasz adható. Amennyiben a poligráfós vizsgálat kihallgatásnak minősülne, sérülne a terheltnek a Be. 118. § (1) bekezdésben biztosított joga, amely szerint a terheltnek módot kell adni arra, hogy a vallomását összefüggően előadhassa.

Kertész Imre szerint „a poligráf kezelőjének nem az a feladata, hogy kihallgasson, hogy az ingerkérdésekre adott válaszok „kommunikatív” jelentését vizsgálja. Nem is informatív a válaszok tartalma a „feszültségcsúcs” vagy a „pozitív ellenőrző kérdés” tesztnél és minden egyéb olyan módszernél, amelynél a vizsgált személynek előre megadott módon kell válaszolnia.”³³ Amennyiben a válaszok tartalmát értékeli, akkor kihallgat, ha a fiziológiai változásokat vizsgálja, akkor már különleges szakismeretet igénylő tevékenységet végez, ami azt jelenti, hogy szaktanácsadói minőségben vesz részt az eljárásban. Mivel a szaktanácsadónak azt kell leírnia, hogy a vizsgált személytől milyen ingerválaszokat kapott, ezek közül melyek voltak a kritikusak és melyikre hogyan reagált, megállapítható, hogy szaktanácsadói tevékenységről van szó, és nem kihallgatásról.³⁴

A szaktanácsadó, amennyiben alá is írhatja az alannal a poligráfós vizsgálatról készült jegyzőkönyv azon részét, amely az alannak a vizsgálatot követően elhangzó beismerését tartalmazza, az nem használható fel bizonyítékként, legfeljebb az eljárás további irányát befolyásolja.

Erdei Árpád szerint a vizsgálati módszer miatt sem tekinthető kihallgatásnak a poligráfós vizsgálat, ugyanis a módszer nem teszi lehetővé, hogy a vizsgálaton a terhelten és a poligráfós vizsgálaton kívül más is részt vegyen³⁵, mert jelenléte a vizsgálat lefolytatását zavarná. Így arra sincs lehetőség, hogy a nyomozó hatóság tagja mondja el a figyelmeztetéseket, aki a vizsgálat során bent tartózkodhatna a vizsgálati helységben.

Nemcsak a nyomozó hatóság, hanem a védői jelenlétet is lehetővé kellene tenni, ha kihallgatásnak minősülne a poligráfós vizsgálat. A védő bármikor mondhatná a terheltnak, hogy ne válaszoljon a kérdésre, vagy arra is lehetőséget kérhetne, hogy megbeszélhesse a terhelttel a választ. A védői jelenlétének biztosítása is lehetetlenné tenné a poligráfós vizsgálatot.

---

33 Kertész Imre: Diogenész lámpása vagy elektronikus vallatópad? Magyar Jog, harminckilencedik évfolyam, 1992. november. 653. o.

34 Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban. Belügyi Szemle, 46. évfolyam, 1998/7-8. szám. 40. o.

35 Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás. Magyar Jog, harmincötödik évfolyam, 1988. március. 219. o.

Vannak ugyan kihallgatásszerű elemei a poligráfós vizsgálatnak, de ennek ellenére sem tekinthető kihallgatásnak, és a válaszok, valamint az azok mögött lévő fiziológiai változások nem minősülnek vallomásnak.

X.2. A poligráfós vizsgálat és a szembesítés

A szembesítés nem más mint kihallgatás, a specialitását az adja, hogy egyszerre több személyt hallgatnak ki, akik egymás szemébe mondják a vallomásukat. Fenyvesi Csaba szerint a szembesítéshez hasonlóan a poligráf is *„igazságkereső, vallomás-ellenőrző felderítő eszköz.”*³⁶

Az is hasonló mindkettőben -ezért is nevezi Fenyvesi a poligráfós vizsgálatot informális szembesítésnek-, hogy folyamatosan szembesül a poligráfós vizsgálat során az önkéntesen, beleegyezésével résztvevő, kikérdezett az elé tárt adatokkal, képekkel, kérdésekkel. A szembesítést és a poligráfós vizsgálatot is megelőzi általában a terhelti vallomás, mivel mindkét típusú szembesítés a vallomás ellenőrzését szolgálja. A poligráfós vizsgálatnak és a szembesítésnek is célja lehet a tettestudomás vizsgálata, akarva, akaratlanul a gyanúsítót vagy a tanú tehet olyan kijelentéseket, amelyek bizonyíthatják azt, hogy rendelkezik azokkal az információkkal, amelyekről elvileg csak az elkövető tudhat. Mindkettőnél a megszerzett információt fenntartással kell kezelni, de mindkettő elvezethet tárgyi bizonyítási eszközökhöz is.

Fenyvesi Csaba szerint *„ha a kihallgatás a szembesítés „édestestvére”, akkor a poligráf a „mostohatestvére”, hiszen itt is folyamatos hazugságellenőrzés, helyesebben őszinteség ellenőrzés folyik.”*³⁷

X.3. A poligráfós vizsgálat és a felismerésre bemutatás

A Be. 122. § (1) bekezdés alapján *„A bíróság, illetőleg az ügyész felismerésre bemutatást rendel el és tart, ha az személy vagy tárgy felismerése céljából szükséges.”* A poligráfós vizsgálat esetén az

---

36 Fenyvesi Csaba: Szembesítés. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 183.o.

37 Fenyvesi Csaba: Szembesítés. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 183. o.

elkövető gondolatában is képek jelennek meg, a bűncselekmény elkövetésének képei, amikor a kritikus szavakat hallja. Ő maga nem mutat rá, hogy „igen, felismerem, ezt a csavarkulcsot láttam”, viszont a fiziológiai reakciói ezt megteszik helyette. A fiziológiai változások szaktanácsadó általi rögzítése ugyanolyan hibás lehet, mint a felismerésre bemutatás jegyzőkönyvezése, ha a csavarkulcsot nem azért ismerte fel, mert ő az elkövető, hanem azért, mert egy szemtanú elmondta neki, hogy hogyan nézett ki a csavarkulcs. Ezt azonban nem közli a hatósággal, ezért a hatóság abban a tévhitben van, hogy csak az elkövető láthatta a csavarkulcsot.

X.4. A poligráfos vizsgálat és a szakértői vizsgálat

A jogalkotó a szaktanácsadót ruházta fel a poligráfos vizsgálatához kapcsolódó jogokkal és kötelezettségekkel, hiszen a poligráfnak elsődleges szerepe a felderítésben van, szemben a szakértői tevékenységgel, amelynek nagy jelentősége van a bizonyításban.

X.5. A poligráfos vizsgálat és a szaktanácsadói vizsgálat

A Be. alapján a poligráf igénybevétele szaktanácsadói vizsgálatnak minősül, egy olyan felderítő, és bizonyítási cselekmény amelyből bizonyítási eszközök származhatnak. A bizonyítási cselekmények közül a legerősebb kapcsolata a szakértői vizsgálattal és a kihallgatással van, de éppúgy vannak hasonló vonásai a szembesítéssel, a felismerésre bemutatással és a helyszíni kihallgatással. Amikor szaktanácsadói vizsgálatként tekintünk a poligráf igénybevételére, állandóan figyelemmel kell lennünk arra, hogy több olyan elem is megtalálható benne, amely rokonítható a bizonyítási cselekményekkel.

X.6. A poligráfos vizsgálat és a közvetlen vagy közvetett bizonyíték kérdése

A poligráf a felderítés során kap elsődleges szerepet, azonban semmi sem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a bíróság bizonyítékként értékelje a vizsgálati eredménybe foglalt szaktanácsadói megállapításokat.

Angyal Pál szerint „a közvetlen bizonyíték az mely a bizonyítandó tényt minden közvetítés nélkül hozza a bíró elé (pl. bírói szemle); ezzel szemben a közvetett az, mely mások szóbeli vagy írásos nyilatkozatai útján érvényesül (tanú vallomása, a terhelt és sértett nyilatkozatai, a szakértői vélemény), illetőleg amely bizonyos tények összefüggéséből következtetés útján juttat a meggyőződéshez (indiciumok; ez utóbbi bizonyítékokat az előbbiekkal szemben, melyeket fizikai vagy természetes bizonyítékoknak is szokás nevezni, logikai vagy összetett bizonyíték műszóval illeti az irodalom).”³⁸

Nem kell tiltani a poligráfós vizsgálat eredményének közvetett bizonyítékként való felhasználását, azonban a bíróság nem eshet abba a hibába, hogy túlértékelje a poligráf jelentőségét, és a szükségesnél nagyobb bizonyító erőt tulajdonítson a vizsgálati eredményének. A poligráfós vizsgálatot csak akkor lehetne elhelyezni a bizonyítási eljárások között, amennyiben a műszer és a vizsgálati módszer olyan mértékben válna tökéletesé, hogy a megbízhatósági kételyeket el tudja oszlatni.

XI. A vallomás ellenőrzésre szolgáló egyéb műszerek

Király Tibor joggal véli úgy, hogy az igazság keresésének módszerei közül vannak olyanok, „amelyek teljesen alkalmatlanok az igazság megállapítására és olyanok, amelyek a tudás magas fokára vezetnek el”.³⁹ Hazánkban a poligráf mellett három módszert alkalmaznak: a komputeres grafometriás vizsgálatot, a rétegzett hangelemzést, valamint a hőkamerás vizsgálatot.

XI.1. A komputeres grafometriás vizsgálat

A komputeres grafometriás vizsgálat a poligráfós vizsgálatához a leghasonlóbb módszer. A komputeres grafometriás vizsgálat során is kérdéseket tesznek fel az alanynak, amelyre nem szóban,

---

38 Angyal Pál: A magyar büntetőeljárásjog tankönyve I. kötet. Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest, 1915. 331. o.

39 Király Tibor: A védelem és a védő a büntető ügyekben. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1962. 119. o.

hanem írásban kell igennel vagy nemmel válaszolni. Az alany piktogrammal felel, a kör az igen és a négyzet a nem. Minden egyes piktogrammot követően az alanynak le kell írnia a nevét, valamint a kérdés sorszámát is. A módszer kiindulási alapja az, hogy az őszintétlen válasz során megváltozik az agyműködés, és ezzel együtt az írás is. A komputeres grafometriás vizsgáló is fiziológiai változást figyel a műszer segítségével, az agyműködés változását, amelyet a kézírás tükröz. Digitális táblára ír az alany, ez lehetővé teszi, hogy a számítógép görbeként kezelje azt, amelynek lehet például iránya, terjedelme és sűrűsége is, de arra is alkalmas a módszer, hogy nyomatékot, sebességet, gyorsulást, tollpozíciót, és dőlésszöget mérjen.

A komputeres grafometriás vizsgálatokból azt a következtetést lehet levonni, hogy - tendenciaszerűen -őszintétlenség esetén az emberek átlagosan kevesebb időt töltenek egy szegmensben, mint amikor igazat mondanak. Az őszintétlenség esetén szignifikánsan rövidebb a szegmensenként megtett átlag-út átlaga, mint őszinte válasz esetén. Őszintétlen válasz esetén szignifikánsan rövidebb volt a papír-szegmensekre eső átlagos út átlaga, mint az őszinténél. Tehát amit le akartak írni, azt rövidebb út alatt írták le, nem kacsaringóztak annyit, mint igazmondás esetén. Az őszintétlenség esetén tendenciaszerűen alacsonyabb volt a papír levegő út-arány átlaga. Tehát átlagosan arányaiban őszintétlenségkor több időt töltöttek a kísérleti személyek a levegőben a papírhoz képest, mint igazmondáskor. Az is megfigyelhető, hogy őszintétlenség esetén tendenciaszerűen kisebb a papírszegmenseken a sebesség, mint igazmondáskor.⁴⁰

A komputeres grafometriás vizsgálat egy olyan eljárásnak tekinthető, amelynek során a szakértő a vizsgált személy állítása(i)-tagadása(i) során, az agyműködés megváltozását tükröző írásképváltozásból következtetéseket von le arra vonatkozóan, hogy az állítás vagy a tagadás megtévesztő volt-e, és a vizsgálat eredményéről szakvéleményt készít.

---

40 Agárdi Tamás – Kovács Zsuzsa – Hamperger Anita – Holéczy Zsuzsa – Nemes Antónia: Alternatív hazugságvizsgáló módszer kifejlesztése. Középmagyarországi Regionális Innovációs Ügynökség Innovációs Nagydíj pályázata (KM_CSEKK-2006-00261). 2009.

XI.1.1. A komputeres grafometriás vizsgálat szakaszai.

A komputeres grafometriás vizsgálat -hasonlóan a poligráfhoz– több szakaszból áll:

- a) Felkészülés az adott ügyből.
- b) Vizsgálat előtti interjú (kalibrálás).
- c) Vizsgálat.
- d) Vizsgálat értékelése.

XI.1.1.1. Felkészülés az adott ügyből

A vizsgálatra kirendelt szakértő a felkészülés során felveszi a kapcsolatot az ügy előadójával, és anyagot gyűjt a kérdéssor összeállításához. A folyamatban aktívan vesz részt a szakértő és az ügy előadója is, hiszen olyan kérdéseket kell megfogalmazni, amelyek alkalmasak arra a célra, amit a vizsgálatról várnak.

XI.1.1.2. Vizsgálat előtti interjú

A módszer azt igényli, hogy rendelkezzen a szakértő a vizsgálandó személytől származó olyan írásmintával, amely biztos, hogy igaz állítást tartalmaz, és olyannal is, amely biztos, hogy valótlanosságot rejt magában. Ezeket a vizsgálat előtti interjú során kell megszereznie.

A szakértő az első kérdéscsoportban semleges kérdéseket tesz fel (Ma kedd van?), majd folytatódnak ezek a kérdések, de immár olyan témákat érint, amelyek kellemetlenek az alany számára. Nyomozó hatósági információk segítségével tehetőek fel ezek a kérdések, amelyeknél -hasonlóan az első kérdéscsoporthoz- kéri az alanyt, hogy először a valóságnak megfelelően, majd valótlanul válaszoljon. A harmadik kérdéscsoport már a konkrét ügyre vonatkozik. Ezek a kérdések is érzelmileg megterhelőek a számára, és az is jellemző rájuk, hogy ugyanúgy, mint az előző kérdéscsoportoknál is, a szakértő olyan kérdéseket próbál feltenni, amelyeknél előre tudja a helyes választ. Végül egy vegyes sorozat következik, amelyben véletlenszerűen helyezik el a kritikus kérdéseket. A vizsgáló ezt követően a számítógép segítségével elemzi a kapott kézírásmintákat, és meghatározza azt, milyen változások mutatkoznak az alany írásában, amikor nem őszinte választ ad.

XI.1.1.3. Vizsgálat

Nemcsak a poligráfós vizsgálatnál, hanem a komputeres grafometriás vizsgálatnál is az a követelmény, hogy a vizsgálat minél ingerszegényebb környezetben folyjon -bár a poligráfnál e tekintetben a grafometriás vizsgálat robosztusabb, kevésbé érzékeny a környezetre-, és az is szükséges a vizsgálat eredményessége szempontjából, hogy lehetőleg a vizsgálatra szolgáló helyiségben az alanyon és a szakértőn kívül más ne tartózkodjon.

XI.1.1.4. Vizsgálat értékelése

Hasonlóan a poligráfós vizsgálat értékeléséhez, a szakértő a komputeres grafometriás vizsgálatnál is arra ad választ, hogy tapasztalt-e megtévesztő reakciókat az adott válaszok kapcsán. A műszer kezelőjének az a feladata, hogy a válaszok őszinteségét vizsgálja, ennél többre nem kap felhatalmazást. Ha mégis úgy dönt a szakértő, hogy leírja a tapasztaltakat (a levegőben még nem volt a válasz, azonban a leíráskor már az igen szerepel), ezek az információk legfeljebb a nyomozást befolyásolják, azonban bizonyítéknak nem tekinthetőek.

XI.1.2. A komputeres grafometriás vizsgálat értékelésének bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül

A feldolgozott büntetőügyben⁴¹ a nyomozó hatóság 2013. január 8. napján a Grafológiai Intézet vezetője által kijelölt igazságügyi szakértőt a vádlott komputeres grafometriás hazugságvizsgálata elvégzésére kirendelte.

A 2013. január 30-án, az igazságügyi klinikai és mentálhigiéniai felnőtt és gyermek szakpszichológus, klinikai írásszakértő, szakpszichológus által elvégzett vizsgálat kérdései a következők voltak:

- 1./ "Szállított a kocsija csomagtartójában sérültet?"
- 2./ "Elütött már valakit az autójával?"
- 3./ A balesetkor ön vezette a kocsit?
- 4./ Jajgatott a sérült a baleset után?
- 5./ Tettek ki a kocsijából emberi testet a csatorna partjára?

---

41 Szeghalmi Járásbíróság 3.B.66/2014. számú büntetőügye

- 6./ A lökhárítója a gázolásnál tört el?
- 7./ A testvére is ott volt a gázolásnál?
- 8./ Elvitte a helyszínről az áldozat kalapját?"
- 9./ A rendőrségi kihallgatáson mindig igazat mondott?"

E kérdésekre a vizsgált személy (a vádlott) *tudata által nem kontrollált válaszok* a szakvélemény szerint a következők.

- 1./ "Szállított a kocsija csomagtartójában sérültet?" A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **igen**.
- 2./ "Elütött már valakit az autójával?" A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **igen**.
- 3./ A balesetkor ön vezette a kocsit? A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **igen**.
- 4./ Jajgatott a sérült a baleset után? A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **nem**.
- 5./ Tettek ki a kocsijából emberi testet a csatorna partjára? A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **igen**.
- 6./ A lökhárítója a gázolásnál tört el? A vizsgálat adatai alapján a válasz nem volt kimunkálható.
- 7./ A testvére is ott volt a gázolásnál? A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **igen**.
- 8./ "Elvitte a helyszínről az áldozat kalapját?" A vizsgálat adatai alapján megalapozott válasz **nem** volt kimunkálható.
- 9./ A rendőrségi kihallgatáson mindig igazat mondott?" A vizsgálat adatai abba az irányba mutatnak, hogy a válasz: **nem**.

A 2016. január 14-i tárgyalási napon meghallgatott komputeres grafometriás vizsgálatot végző szakértő fenntartotta az írásban előterjesztett szakvéleménye megállapításait.

XI.1.3. A komputeres grafometriás vizsgálat eredményének kirekesztésének bemutatása egy konkrét büntetőügyön keresztül

A feldolgozott büntetőügyben⁴² a nyomozó hatóság 2013. január 8. napján a Grafológiai Intézet vezetője által kijelölt igazságügyi szakértőt a vádlott komputeres grafometriás hazugságvizsgálata elvégzésére kirendelte.

A nyomozó hatóság a 2013. január 30. napján *tanúként* folytatólagosan kihallgatott vádlott e napon tájékoztatta a grafometriás hazugságvizsgálat elvégzésének tényéről, figyelmeztetve őt arra, hogy a Be. 106.§-a alapján *köteles magát alávetni a szakértői vizsgálatnak*, amelynek során -figyelemmel a Be. 82.§-ában foglaltakra a vallomástételt és a közreműködést azon kérdések esetében megtagadhatja, amellyel önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

A Be. 2013. január 30. napján hatályban volt 106.§ (1) és (4) bekezdései szerint, a *terhelt* és a *sértett köteles a szakértői vizsgálatnak*, illetve beavatkozásnak magát *alávetni*, kivéve a műtétet és a műtétnek minősülő vizsgálati eljárást. E szabályt a *tanú* esetében is alkalmazni kell, azonban a 81. és a 82.§ rendelkezései irányadók.

A bíróság, az ügyben ekkor még tanúként szereplő vádlotton történt grafometriás vizsgálat elvégezhetősége kérdésében egyetért azzal az állásponttal, amely szerint a Be. hivatkozott rendelkezései -a szó szerinti értelmükénél fogva- a szakértői vizsgálat *eltűréséről*, és nem az abban való aktív közreműködésről szólnak. [*Alávet* valakit valaminek = "kényszeríti valamely művelet elviselésére"; Magyar Értelmező Kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest 2003, 24. oldal.] Ennélfogva a tanú az aktív közreműködését a vizsgálat természeténél fogva igénylő komputeres grafometriai vizsgálatnak önként aláveheti magát, de ha ezt nem teszi, a kényszerítésére jogszerűen nem kerülhet sor. A vádlottat mint tanút a nyomozó hatóság tagjai nem tájékoztatták arról, hogy az *aktív közreműködését igénylő* grafometriás őszinteségvizsgálati eljárásban -a most idézett törvényi rendelkezések szó szerinti értelmezése mellett- nem köteles részt venni. Ennek

---

42 Szeghalmi Járásbíróság 3.B.66/2014. számú büntetőügye

épp az ellenkezője történt: e vizsgálat eltűrésére, az abban való *aktív közreműködésre* kötelezték, amelynek a vádlott -tanúként- eleget is tett.

Azok az okok, amelyek miatt e bizonyítás eredményét a bíróság ugyancsak kirekesztette a bizonyítékok köréből, a következők:

1./ A Be. 99.§ (1) bekezdése szerint, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez *különleges szakértelem szükséges*, szakértőt kell alkalmazni. A grafológia mint igazságügyi szakértői szakterület azonban *nem szerepel* az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló, 2006. március 7. napjától hatályos 9/2006. (II. 27.) IM rendeletben. A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság csak a *szakértői névjegyzékben szereplő* igazságügyi szakértőt, illetőleg szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot, szakértői intézményt, vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt vagy szervezetet, ha ez nem lehetséges, kellő szakértelemmel rendelkező személyt vagy intézményt (eseti szakértő) rendelhet ki szakértőként [Be. 102.§ (1) bekezdés]. Mindezek mellett nem lehet kérdéses, hogy a **grafológus szakember szakértőként nem lehet a kirendelő hatóság** -köztük a bíróság- segítségére.

A komputeres grafometriás őszinteségvizsgálat a poligráfós vizsgálatához leginkább hasonló műszeres vizsgálati módszer, amely azonban *a Be.-ben* -eltérően a poligráfós vizsgálattól- nem szerepel. E vizsgálat megbízhatósága ("validitása") azonban -csakúgy, mint a poligráfós vizsgálaté- kétséges. Ily módon az abból levonható következtetések kétes értékűek. Ez a vizsgálati módszer emiatt sem tekinthető a büntetőeljárásban alkalmazható szakértői vizsgálatnak.

A korábban idézett újsághírek tartalma a vádlott a grafometriás őszinteségvizsgálat 1./ ("*Szállított a kocsija csomagtartójában sérültet?*"), 2./ ("*Elütött már valakit az autójával?*"), 3./ ("*A balesetkor ön vezette a kocsit?*"), 4./ ("*Jajgatott a sérült a baleset után?*"), 5./ ("*Tettek ki a kocsijából emberi testet a csatorna partjára?*"), 6./ ("*A lökhárítója a gázolásnál tört el?*") és a 8./ ("*Elvitte a helyszínről az áldozat kalapját?*") kérdéseire adott reakcióiban, válaszaiban mindenképp befolyásolhatta. Nem lehet vitás ugyanis, hogy a vádlott az említett internetes híroldalon közzétett

tartalmakból is tudomást szerezhették arról, hogy G. M. sértettet egy gépkocsival elütötték, s őt a baleset helyéről az Ó-Berettyó csatornához szállították.

A 2013. január 30-án elvégzett grafometriás őszinteségvizsgálat eredménye ezek miatt nem alkalmas a vádlottra terhelő vallomásokat tevő II. számú tanú tanú ezen előadásainak az alátámasztására.

XI.2. A rétegzett hangelemző

A rétegzett hangelemző módszer a hangot vizsgálja, amelyből szintén következtetéseket vonnak le az elhangzott állítás vagy tagadás őszinteségére. 1997-ben fejlesztették ki az LVA-t (layered voice analysis, rétegzett hangelemző), amely képes lehet érzékelni az emberi beszéd alapján az alany érzelmi állapotát, stresszhelyzetét, valamint ezek változásait, és mutatja a beszélőben zajló kognitív folyamatokat is, így nyomon lehet vele követni az észlelés, az emlékezés és az információfeldolgozás mentális folyamatait.⁴³ A módszer alapelve azon alapszik, hogy az érzelmeknek hangmintázatai vannak, ha az ember fél valamitől, nagyon szorong, más hangmintázata van, mint amikor olyat mond, ami mögött nincs érzelm, és ugyanez állapítható meg a bizonytalan válaszáról is.

Az érzelemvizsgálat nem igényel ingersegregény környezetet, és az sem számít, hogy hányan tartózkodnak a vizsgálat helyszínén. Míg a poligráfos vallomás ellenőrzésre és a komputeres grafometriás vizsgálatra is a zárt kérdések jellemzőek és zárt válaszok (igen vagy nem), addig az érzelemvizsgálatnál nincsenek ilyen megkötések, összefüggően is lehet beszélni, és az sincs meghatározva, hogy ki irányítsa a beszélgetést, akár a hatóság tagja is kérdezhet. Mindebből az következik, hogy az érzelemvizsgálat minden más műszeres módszernél közelebbi rokonságban van a kihallgatással.

---

43 William J. MAYEW – Mohan VENKATACHALAM: The Power of Voice: Managerial Affective States and Future Firm Performance. <https://www.gsb.stanford.edu/facseminars/events/accounting/documents/mv11232009.pdf> (letöltés ideje: 2017.szeptember 5.)

Az érzelemvizsgálatnál ugyanis azt állapítják meg, hogy milyen az őszinteség és az őszintétlenség aránya a vizsgált személynél, és arra is rámutatnak, hogy a beszélgetés mely részeiben fordulhatnak elő az őszintétlenségek. A vizsgáló a véleményében azt írja le, hogy adott mondatrészekben (2 másodperces szegmenseket vizsgálnak) őszinte volt-e a vizsgálat alanya.

XI.3. A hőkamera

A hőkamerás vizsgálat egy olyan módszernek tekinthető, amelynek során a testhőmérséklet változásokból az őszinteség meglétére vagy annak hiányára következtetnek. A hőkamerás vizsgálatot alkalmazzák ugyan hazánkban is, azonban aggályos az igénybevétele a pontos validitási és reliabilitási adatok ismeretének hiánya miatt.

XI.4. A funkcionális mágneses rezonancia vizsgálat

A funkcionális mágneses rezonancia vizsgálatot az jellemzi, hogy még kísérleti fázisban van, ezért további fejlesztésekre és megbízhatósági kísérletekre van szükség ahhoz, hogy a vallomás ellenőrzésére eredményesen igénybevehetővé váljanak.

A tudomány jelenlegi állása szerint kétféleképpen lehet vizsgálni az emberi agyat. Az egyik módszerrel azt figyelik, hogy milyen agyi aktivitás jellemzi a kérdésekre adott őszintétlen választ, a másik azon alapul, hogy miközben ismerős képeket mutatnak a vizsgálat alanyának, bizonyos agyi régiók aktivitást jeleznek.⁴⁴ Ugyanúgy, mint az érzelemvizsgálatnál, ebben az esetben is kísérletekre van szükség, hogy milyen a módszer validitása, mert egy esetleges büntetőeljárásbeli igénybevételemnél nem fordulhat elő, hogy nagy százalékban az elkövetőket nem bűnösnek vélik majd a vizsgálatot követően.

---

44 Sean Kevin THOMPSON: A Brave New World or Interrogation Jurisprudence? American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007. 345. o.

XI.5. A monofotó

Az agyműködés megfigyelésén alapuló módszerek jellemzője, hogy az agyon kívül elhelyezett műszert alkalmaznak, amellyel különböző jeleket derítenek fel, mint például az agyi elektromos aktivitást.⁴⁵ A monofotó egy egycsatornás vizsgálatot jelent, az agyhullámok feltérképezését. A módszer alapja, hogy az emberi agy elraktározza az emlékképeket, a fokozott stresszállapottal járó események pedig - mint amilyen a bűncselekmény elkövetése is - mélyebben rögzülnek az emlékezetben. EEG (elektroencefalográfiás) szenzorokat használnak, hogy észleljék azokat az elektromos agyi jeleket, amelyek akkor keletkeznek, ha az alanyokat különböző ingerek érik. Mark Pettit is úgy véli, hogy a műszerrel meg lehet különböztetni a vizsgált személyek számára ismerős és az olyan ingereket, amelyekkel korábban még nem találkozott.⁴⁶ Amennyiben „mermer” válasz érkezik, ebből azt a következtetést vonják le, hogy az ingerhez köthető információ el van raktározva a vizsgált személy agyában. Az irreleváns ingerek ezzel szemben nem okoznak „mermer” választ.⁴⁷

XI.6. Egyéb műszerek

A jövőben egy új műszeres hazugságvizsgálati módszer lehet a „*Future Attribute Screening (FAST) Technologies*”, amelyet az amerikai Belbiztonsági Minisztériumban (Department of Homeland Security) teszteltek⁴⁸ A műszerrel az arc kifejezéseket, a lélegzetvételt és a pupilla tágulását vizsgálják.

A szemhőmérő a hazugság leplezésének egyik lehetséges vegetatív hatásán, a szem anyagcseréjének megemelkedésén alapul. Az elmélet szerint, ha egy kérdésre hamis választ ad a vizsgált személy,

---

45 Laurence R. TANCREDI - Jonathan D. BRODIE: The Brain and Behavior: Limitations in the Legal Use of Functional Magnetic Resonance Imaging. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007. 272. o.

46 Mark PETTIT: fMRI and BF Meet FRE: Brain Imaging and the Federal Rules of Evidence. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007. 321. o.

47 Sarah E. STOLLER - Paul Root WOLPE: Emerging Neurotechnologies for Lie Detection and the Fifth Amendment. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007. 362. o.

48 U.S. Department of Homeland Security: Privacy Impact Assessment for Future Attribute Screening (FAST) Technologies. http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/privacy/privacy_pia_st_fast.pdf (letöltés ideje: 2017. szeptember 20.)

akkor megnő a szivárványhártyába jutó vér mennyisége, és ennek következtében növekszik a szem hőmérséklete.⁴⁹

Mindegyik műszerre jellemző, hogy fiziológiai változásokat mér, ezért ugyanazokkal a szakértői/szaktanácsadói tévedéseket okozó veszélyekkel kell számolni, mint a poligráfnál. Jellemzi a hazugságvizsgálati műszereket, hogy nem rendelkeznek kellő megbízhatósági adattal -ez alól kivételt képez a poligráf-, ezért rendkívül aggályos az alkalmazásuk a büntetőügyekben.

A Be. nem nevesíti, és más jogszabályok sem rendelkeznek a komputeres grafometriás vizsgálatról, az érzelemvizsgálatról és a hőkamerás vizsgálatról sem, annak ellenére, hogy alkalmazzák őket. Ez azonban nem jelenti azt, hogy büntető eljárásjogi elveket sértene az igénybevételük, garanciát jelent ugyanis, hogy a Be. rendelkezései, ha nem is közvetlenül, de rájuk is vonatkoznak, mivel olyan eljárási cselekményeknek minősülnek, amelyet a büntetőeljárás keretein belül végeznek.

X. Összegzés

A kriminalisztika tudományában a műszeres vallomásellenőrzésnek helye van, mint krimináltechnikai eszköz, mivel a műszeres vallomásellenőrzés tapogatózó jellegű nyomozati eszköz, aminek az a célja, hogy a szaktanácsadó vagy a szakértő a vallomásellenőrző műszer által regisztrált fiziológiai adatokból következtet a vizsgált személynek a feltett kérdésekkel kiváltott izgalmi állapotára vagy annak hiányára a vizsgálat folyamán. A műszeres vallomásellenőrzés a krimináltaktikában is jelen van, mert a krimináltaktikai ajánlások azok, amelyek segítik az eljáró szervet abban, hogy tudja, mikor mely műszeres vallomásellenőrzési módszer vehető igénybe, és hogyan alkalmazható az eredményes nyomozás érdekében.

Jogalkalmazóként a mindennapi munkám során szembesülök a bizonyítékok értékelésének nehéz feladatával, amely a legtöbb esetben a személyi bizonyítékok ellentmondásaiban nyilvánul meg. A helyes tényállás megállapítása érdekében a megtévesztő vallomásokat fel kell ismerni a

---

49 Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat. In: Korinek László – Köhalmi László – Herke Csongor (Szerk.): Emlékkönyv IRK Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára. PTE ÁJK, Pécs, 2004. 49-50. o.

jogalkalmazónak a rendelkezésre álló bizonyítékok közül. Ezt a felismerést segíti elő az őszinteség vizsgálata.

A műszeres vallomásellenőrzés eredményét tartalmazó szaktanácsadói jegyzőkönyv, illetve szakvélemény hozzájárulhat annak eldöntéséhez, hogy a vallomás őszinte-e, azonban önmagában egyik műszeres vallomásellenőrző módszer sem alkalmas arra, hogy a bíróság kizárólag a műszeres vallomásellenőrző megállapítására támaszkodva végezze el a hiteltérdeplőségi vizsgálatot.

Az egyéb vallomásellenőrző műszerek többsége még csak kísérleti fázisban vannak. Amíg azonban poligráfos vizsgálat és a más műszerekkel végzett vallomásellenőrzés nem közelíti meg a 100%-os megbízhatóságot, addig elsősorban a felderítés során igénybe vehető módszerekként kell alkalmazni.

Irodalomjegyzék

- Agárdi Tamás – Kármán Gabriella: A hazugságvizsgálatról más szemmel. Belügyi Szemle, 47. évfolyam, 1999/10. szám. 92-106. o.
- Agárdi Tamás – Kovács Zsuzsa – Hamperger Anita – Holéczy Zsuzsa – Nemes Antónia: Alternatív hazugságvizsgálati módszer kifejlesztése. Közép-magyarországi Regionális Innovációs Ügynökség Innovációs Nagydíj pályázata (KM_CSEKK-2006-00261). 2009.
- Alföldi Ágnes Dóra: A poligráf alkalmazásának anomáliái a büntetőeljárásban. Ügyészek Lapja, 19. évfolyam, 2012/1. szám. 19-25. o.
- Anti - Barta - Bócz - Krispán - Lakatos – Romasz: Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2004.
- American Polygraph Association: What is a Polygraph <http://www.polygraph.org/section/resources/frequently-asked-questions> (letöltés ideje: 2017. szeptember 20.)
- Angyal Pál: A magyar büntetőeljárás jog tankönyve I. kötet. Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest, 1915.
- Angyal Pál: A magyar büntetőeljárás jog tankönyve II. kötet. Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Budapest, 1917.
- Brósz Tünde - Horváth András: Érvek és tények a poligráf alkalmazása mellett. Rendészeti Szemle, 40. évfolyam, 1992/12. szám. 73-78. o.
- Budaházi Árpád: A bizonyítási eszközök és a poligráf. Magyar Rendészet, VIII. évfolyam, 2008/3. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008. 11-25. o.
- Budaházi Árpád: A büntetőeljárás alapelvei és a poligráf. Rendvédelmi Füzetek, 2010/1. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010. 16-23. o.
- Budaházi Árpád: A média, a rendészeti kommunikáció, az erőszakos bűncselekmények és a poligráf. In: NÉMETH Zsolt (Szerk.): Tiszteletkötet SÁRKÁNY István 65. születésnapjára. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010. 37-47. o.

- Budaházi Árpád: A műszeres őszinteségvizsgálati módszerek helye és szerepe a büntetőeljárásban. In: FÜLÖP Péter (Szerk.): Tavasz Szél 2012. DOSZ, Budapest, 2012. 662667. o.
- Budaházi Árpád: A poligráf helye és szerepe a büntetőeljárásban. Magyar Rendészet, XI. évfolyam, 2011/2. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2011. 66-73. o.
- Budaházi Árpád: A poligráf, mint nyomozást orientáló eszköz. Rendvédelmi Füzetek, 2009/1. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2009. 86-93. o.
- Budaházi Árpád: A poligráfos vizsgáló. In: ÁDÁM Antal (Szerk.): PHD Tanulmányok 8. PTE ÁJK, Pécs, 2009. 53-63. o.
- Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének műszeres ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra - doktori értekezés, Pécs, 2012,; <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/budahazi-arpad/budahazi-arpad-muhelyvita-ertekezes.pdf> (letöltés ideje: 2017.szeptember 20.)
- Cséka Ervin: A bűncselekmény alapos gyanújáról. Rendőrségi Szemle, 10. évfolyam, 1962/1. szám. 32-43. o.
- Cséka Ervin – KIRÁLY Tibor - KRATOCHWILL Ferenc – SZABÓNÉ NAGY Teréz - VARGHA László: Magyar Büntető eljárási jog I. Tankönyvkiadó. Budapest, 1984.
- Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Debrecen, 2008.
- Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás. Magyar Jog, harmincötödik évfolyam, 1988. március. 211-220. o.
- Fenyvesi Csaba – TREMMEL Flórián: Kriminálisztika. PTE-ÁJK, Pécs, 1997.
- Fenyvesi Csaba: Szembesítés. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008.
- Finszter GÉZA: A vesztegetés nyomozása. Magyar Rendészet, X. évfolyam, 3-4. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010. 16-40. o.
- Finszter GÉZA: Bizonyításelméletek a jog világában. Rendészeti Szemle, 54. évfolyam, 2006/7-8. szám. 70-102. o.

- Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat. In: Korinek László – Kóhalmi László – HERKE Csongor (Szerk.): Emlékkönyv IRK Albert Egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára. PTE ÁJK, Pécs, 2004. 43-51. o.
- Herke Csongor: Büntető eljárásjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2010.
- Kertész Imre: A poligráfós vizsgálat helye a büntetőeljárásban I. rész. Főiskolai Figyelő, II. évfolyam, 1990/2. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1990. 101-130. o.
- Kertész Imre: A poligráfós vizsgálat helye a büntetőeljárásban II. rész. Főiskolai Figyelő, III. évfolyam, 1991/1. szám. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1991. 3-19. o.
- Kertész Imre: Diogenész lámpása vagy elektronikus vattatópad? Magyar Jog, harminckilencedik évfolyam, 11. szám, 1992. november. 649-657. o.
- Király Tibor: A védelem és a védő a büntető ügyekben. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1962.
- Király Tibor: Büntetőítélet a jog határán. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1972.
- Korinek László: Kriminológia II. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. Budapest, 2010.
- Krispán István: A poligráfós hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene és jövője. Belügyi Szemle, 52. évfolyam, 2004/6. szám. 42-50. o.
- Krispán István: Tájékoztatás és sugalmazás - avagy mire jó a poligráfós hazugságvizsgálat. Belügyi Szemle, 53. évfolyam, 2005/1. szám. 102-111. o.
- Laurence R. TANCREDI - Jonathan D. BRODIE: The Brain and Behavior: Limitations in the Legal Use of Functional Magnetic Resonance Imaging. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007.
- Mark PETTIT: FMRI and BF Meet FRE: Brain Imaging and the Federal Rules of Evidence. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007.
- Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007. 272. o.
- Nagy József: A kriminálmetodika általános kérdései. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2007.
- Póczos Eszter: A hazugságvizsgálat jövőképe. Belügyi Szemle, 54. évfolyam, 2006/5. szám. 100-109. o.

- Sean Kevin THOMPSON: A Brave New World or Interrogation Jurisprudence? American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007.
- Sarah E. STOLLER - Paul Root WOLPE: Emerging Neurotechnologies for Lie Detection and the Fifth Amendment. American Journal of Law Medicine, 33. évfolyam, 2-3. szám. Boston University School of Law. Boston, USA, 2007.
- Szíjártó István: A pszichofiziológiai (poligráf) vizsgálat és eredményeinek felhasználási lehetősége az élet elleni bűncselekmények felderítésében. Tansegédlet. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1990.
- Szíjártó István: Poligráf a büntetőeljárásban. Belügyi Szemle, 76. évfolyam, 1998/7-8. szám. 30-45. o.
- Szlavikovics István Gábor: A poligráf alkalmazásának lehetőségei és korlátai. In: Drinóczi Tímea (Szerk.): Studia Iuvenum Iuris Peritorum. Pécs, 2006. 316-339. o.
- U.S. Department of Homeland Security: Privacy Impact Assessment for Future Attribute Screening (FAST) Technologies. http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/privacy/privacy_pia_st_fast.pdf (letöltés ideje: 2017. szeptember 20)
- Varga Zoltán: A tanú és a poligráf. In: GÁL István László (Szerk.): Tanulmányok TÓTH Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. PTE-ÁJK, Pécs, 2011. 537-544. o.
- William J. MAYEW – Mohan VENKATACHALAM: The Power of Voice: Managerial Affective States and Future Firm Performance. <https://www.gsb.stanford.edu/facseminars/events/accounting/documents/mv11232009.pdf> (letöltés ideje: 2017. szeptember 5.)

Jogforrások:

- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

- 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól
- 40/1987. számú BM utasítás a bűnügyek rendőrségi nyomozásáról

Egyéb források:

- 4/2007. BK vélemény
- BH 2008. 326.
- Szeghalmi Járásbíróság 3.B.66/2014. számú büntetőügye.